

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Stagevergoedingen in cao's 2024

Stagevergoedingen in cao's 2024

Colofon

Contactpersoon	A.J.H. Domen Wetenschappelijk medewerker, projectleider PostbusUAWcaoonderzoek@minszw.nl Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving (UAW) Afdeling CAO-onderzoek en Beleidsinformatie (COB)
Website	https://www.uitvoeringarbeidsvoorwaardenwetgeving.nl/stagevergoedingen
Bijlagen	Bijlage I Cao-afspraken over hoogte stagevergoeding, in alfabetische volgorde (per sector) Bijlage II Onderzochte cao's, in alfabetische volgorde (naar sector en soort cao)
Infographics	Stagevergoedingen in cao's 2024 Stagevergoedingen in cao's: Ontwikkeling 2023-2024
Auteurs	Ilona Domen Floor van der Zwan Conny Roobol Derk Harmannij Garip Önal

Inhoud

I.	Inleiding	9
1.1	Wat is een cao?	10
1.2	Doel van het onderzoek	10
1.3	Onderzoeksvraag	11
1.4	Methode	11
1.4.1	<i>Cao-onderzoek</i>	11
1.4.2	<i>Wat wordt in dit onderzoek bedoeld met stage?</i>	12
1.4.3	<i>Data-analyse</i>	12
1.4.4	<i>Ontwikkeling 2023-2024 (panel)</i>	13
2.	Resultaten	14
2.1	Afspraken in cao's over stages	14
2.1.1	<i>Hoe worden stagiairs omschreven in cao's?</i>	14
2.1.2	<i>Werkings sfeer</i>	15
2.1.3	<i>Inzetbaarheid van de stagiair</i>	15
2.1.4	<i>Aantal beschikbare stageplaatsen</i>	16
2.1.5	<i>Duur van de stage</i>	17
2.1.6	<i>Ontwikkeling 2023-2024</i>	17
2.2	Wat verdient de stagiair?	18
2.2.1	<i>Stagevergoedingen</i>	18
2.2.2	<i>Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden</i>	22
2.2.3	<i>Ontwikkeling 2023-2024</i>	24
2.3	Afspraken in cao's voor bbl'ers	26
2.3.1	<i>Werkings sfeer</i>	27
2.3.2	<i>Wat verdient de bbl'er?</i>	28
2.3.3	<i>Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden</i>	30
2.3.4	<i>Aantal beschikbare leerplekken voor bbl'ers</i>	33
2.3.5	<i>Arbeidsovereenkomst voor bbl'ers</i>	35
2.3.6	<i>Ontwikkeling 2023-2024</i>	36
2.4	Overige duale leervormen	37
2.4.1	<i>Wat verdient de duale student?</i>	38
2.4.2	<i>Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden</i>	39
2.4.3	<i>Aantal beschikbare leerplekken voor duale studenten</i>	40
2.4.4	<i>Ontwikkeling 2023-2024</i>	40
2.5	Afspraken in principeakkoorden over stages	41

Samenvatting

De jaarlijkse monitor 'stagevergoedingen in cao's' onderzoekt of er, en welke, afspraken over stages worden gemaakt in cao's, met aandacht voor de vier doelstellingen van het stagepact MBO. Dit onderzoek (2024) is de tweede meting.

Stagevergoedingen

In 68% (446) van de onderzochte cao's (652) staat iets over stages. In 16% (107) van de 652 cao's staat iets over stagevergoedingen en in 79% (85) van deze 107 cao's wordt een specifiek bedrag vermeld. De maandbedragen lopen uiteen van 150 tot 750 euro per maand. Het meest voorkomende maandbedrag is 400 euro. In 38% (41) van de 107 cao's waarin een stagevergoeding wordt vermeld, wordt hetzelfde bedrag aan stagiairs van alle opleidingsniveaus gegeven. In 18% (19) van deze 41 cao's wordt specifiek benoemd dat de stagevergoeding gelijkgetrokken is voor alle opleidingsniveaus. In 9% (10) van de 107 cao's waarin een stagevergoeding wordt vermeld, wordt nog onderscheid gemaakt op basis van opleidingsniveau.

Het aantal cao's met een afspraak over stagevergoedingen ten opzichte van het aantal cao's binnen de sector is groot binnen de sectoren zorg (68%) en horeca (63%). Ook voor de sectoren openbaar bestuur (38%), informatie en communicatie (38%), en de bouw (33%) geldt dat in een aanzienlijk deel van het totaal aantal cao's in de sector een afspraak over stagevergoedingen staat. Opvallend is dat binnen de zorg bijna alle bedrijfstakcao's een afspraak over stagevergoeding bevatten (10 van de 12 bedrijfstakcao's). Ook in de horeca sector is dit het geval (5 van de 6 bedrijfstakcao's). In de sectoren landbouw, bosbouw, en visserij (8%), vervoer en opslag (8%), industrie en nutsbedrijven (10%), en financiële instellingen (11%) is het aantal cao's met een afspraak over stagevergoedingen ten opzichte van het aantal cao's binnen de sector het laagst.

In 2023 lagen de stagevergoeding bedragen tussen de 212 en 550 euro per maand, met 400 euro per maand als meest voorkomende bedrag. In 2024 liggen de bedragen tussen de 150 en 750 euro per maand, met nog steeds 400 euro per maand als meest voorkomende bedrag.

Onkostenvergoedingen

In 7% (48) van de 652 onderzochte cao's staan afspraken over onkostenvergoeding voor stagiairs. Reiskostenvergoeding komt het meest voor (in 63% van deze 48 cao's; 30).

Op basis van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), zien we dat er in 2024 ten opzichte van 2023 zeven afspraken zijn bijgekomen over onkostenvergoeding voor stagiairs. De meest voorkomende onkostenvergoeding voor stagiairs is net als in 2023 ook in 2024 een reiskostenvergoeding. Het aantal cao's met een afspraak over een reiskostenvergoeding voor stagiairs is licht gestegen van 25 cao's in 2023 naar 29 cao's in 2024.

Inzetbaarheid en aantal stageplaatsen

In 9% (57) van de 652 cao's wordt iets vermeld over de inzetbaarheid van de stagiair. Vaak gaat het om de stagebegeleiding, het niet formatief inzetten van de stagiair en over het takenpakket van de stagiair (aansluitend bij de opleiding en een focus op leren). In 11% (71) van de 652 cao's wordt iets vermeld over het aantal beschikbare stageplaatsen. In 44% (31) van deze cao's wordt een specifiek aantal stageplaatsen vermeld, met een range van één tot 75 stageplaatsen. Hiernaast wordt vaak vermeld dat bedrijven zich inzetten om (meer of zoveel mogelijk)

stageplaatsen te creëren, of het beleid ten aanzien van het aantal stageplaatsen door te zetten ten opzichte van vorig jaar. Soms is goede begeleiding of een passende stage opdracht een voorwaarde voor het aanbieden van stageplaatsen.

Op basis van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), zien we een lichte toename in afspraken over de inzetbaarheid van de stagiair (17 cao's). Verder zien we een kleine toename van afspraken over het aantal stage plaatsen (7 cao's) en de duur van de stage (3 cao's).

Afspraken voor bbl'ers

In 25% (165) van de 652 cao's staat een afspraak voor bbl'ers. In meer dan de helft (90; 55%) van deze 165 cao's gaat het om een loonafpraak voor bbl'ers en in 58% (52) van deze 90 cao's gaat het over loonverschillen op basis van leeftijd. In 10% (16) van de 165 cao's met een afspraak voor bbl'ers, wordt het aantal beschikbare leerplekken voor bbl'ers vermeld. In 43% (71) van de 165 cao's met een afspraak voor bbl'ers, staan afspraken over onkostenvergoedingen. Het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor (in 62% van deze cao's; 44).

Op basis van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), zien we een lichte toename in afspraken voor bbl'ers (25 cao's). In 16 cao's gaat het om een loonafpraak en in 7 cao's om een afspraak over onkostenvergoedingen.

Overige duale leervormen

In 10% (65) van de 652 cao's staat een afspraak voor duale studenten. In ongeveer de helft (33; 51%) van deze 65 cao's gaat het om een loonafpraak voor duale studenten. In 36% (12) van deze 33 cao's gaat het om loonverschillen op basis van leerjaar en in 33% (11) om loonverschillen op basis van leeftijd. In 43% (28) van de 65 cao's met een afspraak voor duale studenten, staan afspraken over onkostenvergoedingen. Het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor (in de helft van deze 28 cao's; 14).

Op basis van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), zien we weinig verandering in afspraken voor duale studenten. In totaal zijn er drie cao's met afspraken voor duale studenten bijgekomen, waarvan twee afspraken over het loon voor de duale student.

Principeakkoorden

In 26% van de principeakkoorden die zijn afgesloten in 2024 (69 van de 270) staat iets over stages. In 75% (52) van deze 69 principeakkoorden staat iets over stagevergoedingen en in 60% (31) van deze 52 principeakkoorden wordt een specifiek bedrag genoemd. In 33% (17) van deze 52 principeakkoorden wordt expliciet vermeld dat de stagevergoeding hetzelfde of gelijk getrokken is voor alle opleidingsniveaus, en in 10% (5) is er een verschil in stagevergoeding tussen onderwijsniveaus. Vier principeakkoorden benoemen specifiek het stagepact MBO.

1 Inleiding

Leren in de praktijk is een onmisbaar onderdeel in het onderwijs. Een stage draagt bij aan de overgang van studeren naar werken. Bij veel opleidingen in het beroepsonderwijs is een stage dan ook een verplicht onderdeel van de opleiding. Om voor alle mbo studenten de eerste kennismaking met de arbeidsmarkt een veilige, waardevolle en positieve ervaring te maken, is er vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW; februari 2023) samen met werkgevers, vakbonden en scholen het stagepact MBO¹ (2023-2027) gesloten. Er is in januari 2024 een motie² aangenomen waarin OCW wordt gevraagd te kijken welke elementen van het stagepact MBO in het hbo en wo toegepast kunnen worden.

Er zijn vier concrete doelen in het stagepact MBO opgesteld. Het eerste doel is het verbeteren van de stagebegeleiding, zowel vanuit de onderwijsinstelling als vanuit het leerbedrijf. Dit geldt voor stages en leerbanen en gaat ook over goed contact tussen de onderwijsinstelling, het leerbedrijf en de student. Het tweede doel is het uitbannen van stagediscriminatie. Stagediscriminatie is onacceptabel en dit wordt tegengegaan door in te zetten op het (h)erkennen, voorkomen en aanpakken ervan. Er wordt ingezet op sociale normstelling, gelijke kansen op stages door bijvoorbeeld stagematching³, een sociaal veilige leeromgeving, meldpunten voor discriminatie en opvolging van de meldingen⁴. Het derde doel is voldoende stageplaatsen creëren. Er moeten voldoende kwalitatief goede en toegankelijke stageplaatsen en leerbanen zijn en blijven, die ook goed vindbaar zijn voor studenten. Het vierde en laatste doel is een passende stagevergoeding. De vergoeding moet minimaal alle kosten die een student maakt om stage te lopen bij een werkgever dekken, inclusief reiskosten en Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG; onkostenvergoeding). In geval van een leerbaan (beroepsbegeleidende leerweg [bbl]) moet er naast een onkostenvergoeding ook een arbeidscontract en loon worden gegeven. Het doel is om deze afspraken over vergoedingen voor stagiairs in collectieve arbeidsvoorwaarden (cao's) op te nemen.

In april 2024 heeft voormalig Minister Dijkgraaf (Onderwijs) de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van onder andere het stagepact MBO⁵. In de kamerbrief zijn de resultaten van drie onderzoeken gepresenteerd, waaronder de eerste meting van de jaarlijkse monitor *stagevergoedingen in cao's*⁶. Deze onderzoeken toonden aan dat er nog flinke stappen te maken zijn op het gebied van stagevergoedingen, stagediscriminatie en stagebegeleiding. Daarna is er breed aandacht geweest in de media voor het onderwerp stages en stagevergoedingen⁷. Ook de

---

1 [Stagepact MBO 2023 - 2027 | Convenant | Rijksoverheid.nl \(14-02-2023\)](#)

2 [Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap \(VIII\) voor het jaar 2024 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

3 Het [Wetsvoorstel toezicht gelijke kansen bij werving en selectie](#) van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid [SZW] moet hierbij helpen

4 Meldingen en signalen worden geregistreerd en doorgegeven aan de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven [SBB]

5 [Kamerbrief over stages in het mbo, hbo en wo | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

6 <https://www.uitvoeringarbeidsvoorwaardenwetgeving.nl/stagevergoedingen>

7 Enkele nieuwsartikelen die vlak na de Kamerbrief over stages in het mbo, hbo en wo verschenen zijn: [Minister Dijkgraaf: te veel studenten krijgen geen stagevergoeding \(nos.nl\)](#), [Studenten ontvangen te vaak geen of lage](#)

vakbonden en VNO NCW zijn actief bezig geweest met het onderwerp. Begin 2024 is een motie⁸ aangenomen waarin het ministerie van OCW werd verzocht om de invoering van een minimale stagevergoeding te onderzoeken. Begin 2025 verwacht het ministerie van OCW de Kamer te informeren over het onderzoek naar een minimale stagevergoeding.

Vanwege de aandacht voor en de urgentie van het onderwerp wil het ministerie van OCW de vergoedingen voor stagiairs, en de andere doelstellingen uit het stagepact MBO, jaarlijks monitoren. Voormalig Minister Dijkgraaf (Onderwijs) heeft sociale partners meerdere malen opgeroepen om bepalingen over stages en stagevergoedingen in cao's op te nemen⁹. Om de ontwikkelingen te kunnen volgen, voert het Ministerie van SZW een jaarlijkse monitor stagevergoedingen uit met een uitsplitsing naar economische sector en onderwijsniveau.

1.1 Wat is een cao?

Werkgever(s) en vakbond(en) onderhandelen met elkaar over de arbeidsvoorwaarden voor werknemers. Het resultaat hiervan wordt vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst, genaamd de cao. Deze afspraken gaan bijvoorbeeld over het loon, werktijden, toeslagen en pensioen. Een cao geldt voor een grote groep mensen. Er bestaan twee soorten cao's. Een ondernemingscao is een collectieve afspraak die geldt binnen één bedrijf. Deze cao wordt afgesloten tussen een werkgever en een of meer werknemersorganisaties. Een bedrijfstakcao is een collectieve afspraak die geldt voor een groep bedrijven binnen een branche. Deze cao wordt afgesloten tussen een of meerdere werkgevers of werkgeversorganisaties en een of meer werknemersorganisaties¹⁰.

Uit de meest recente CBS-cijfers (peildatum 01-07-2022) blijkt dat Nederland 8,4 miljoen werknemers telt¹¹. Van deze 8,4 miljoen werknemers vallen 6,1 miljoen werknemers volgens het CBS onder een cao¹². De resterende 2,4 miljoen werknemers vallen niet onder een cao, maar in de praktijk blijkt dat heel wat werkgevers zonder aangemelde cao wel een bepaalde cao geheel of gedeeltelijk op vrijwillige basis volgen. Bijna 72% van alle werknemers valt volgens het CBS dus onder een cao.

1.2 Doel van het onderzoek

Het ministerie van OCW wil de vergoedingen voor stagiairs, en de andere doelstellingen uit het stagepact MBO, jaarlijks monitoren. Het Ministerie van SZW (UAW/COB) zal daarom jaarlijks (2023-2027) een onderzoek doen naar afspraken over stages en vergoedingen voor stagiairs in cao's. De jaarlijkse monitor 'stagevergoedingen in cao's' onderzoekt of er, en welke, afspraken

---

[stagevergoeding, grote verschillen per opleidingsniveau | de Volkskrant. Onderzoek ministerie: studenten krijgen vaak geen of weinig stagevergoeding - NRC](#)

8 [Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap \(VIII\) voor het jaar 2024 | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

9 [Oproep minister Dijkgraaf: passende stagevergoeding voor alle studenten | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

10 [Wat is een cao? | Rijksoverheid.nl](#)

11 [Werknemers naar soort cao en SBI naar achtergrondkenmerken, 2010-2022 | CBS](#)

12 De aantallen cao-werknemers van het CBS zijn gebaseerd op één peildatum (1-7-2022) en op één bron: de polis administratie. De aantallen cao-werknemers van SZW zijn gebaseerd op opgave van cao-partijen. Deze aantallen hebben betrekking op verschillende peildata en op verschillende bronnen.

over stages worden gemaakt in cao's, met aandacht voor de vier doelstellingen van het stagepact MBO.

1.3 Onderzoeksvraag

Aansluitend bij de doelstelling, is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

In hoeverre zijn in cao's afspraken gemaakt over stages en vergoedingen voor stagiairs, en hoe zien deze afspraken eruit?

Deze hoofdvraag is opgesplitst in de volgende deelvragen:

1. In hoeverre worden stages in cao's vermeld, en hoe worden deze stages genoemd?
2. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over (het aantal beschikbare) stageplaatsen?
3. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over de duur van stages?
4. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over stagevergoedingen, wat is de hoogte van deze stagevergoedingen (per maand), en wordt de stagevergoeding naar rato (van uren) uitgekeerd?
5. In hoeverre zijn er verschillen in stagevergoedingen tussen onderwijsniveaus (mbo, hbo, wo), leerjaren en leeftijd?
6. In hoeverre wordt er in cao's iets vermeld over onkostenvergoedingen voor stagiairs, en welke onkosten worden vergoed?
7. In hoeverre worden in cao's afspraken gemaakt over de beroepsbegeleidende leerweg (bbl), en hoe zien deze afspraken eruit?
8. In hoeverre worden in cao's afspraken gemaakt over andere duale leervormen, en hoe zien deze afspraken eruit?

Voor deze tweede meting onderzoeken we ook de onderstaande vraag over de ontwikkeling tussen 2023 (eerste meting) en 2024 (tweede meting):

In hoeverre is er sprake van ontwikkeling in cao-afspraken over stages en vergoedingen voor stagiairs (2023-2024)?

1.4 Methode

1.4.1 Cao-onderzoek

Om vast te stellen welke cao-afspraken er zijn over stages en vergoedingen voor stagiairs worden reguliere cao's onderzocht die aangemeld zijn bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In totaal zijn er 652 reguliere cao's aangemeld bij SZW (peildatum 01-09-2024) waaronder ruim 6,2 miljoen werknemers vallen. Het betreft 175 bedrijfstakcao's met ruim 5,7 miljoen werknemers en 477 ondernemingscao's met ruim 0,4 miljoen werknemers. Deze 652 cao's zijn op te delen in cao's die vorig jaar nog niet in het onderzoek zaten (45) en cao's die vorig jaar ook in het onderzoek zaten (607). De cao's die vorig jaar ook in het onderzoek zaten, zijn op te delen in cao's waarvan er sinds het vorige onderzoek nog geen nieuwe versie is (240) en waarvan er wel een nieuwe versie is (367). In Tabel 1 is per economische sector het aantal bedrijfstakcao's en ondernemingscao's en het bijbehorende aantal werknemers weergegeven.

Tabel 1. Reguliere bedrijfstakcao's en ondernemingscao's naar economische sector

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal	
	Aantal cao's	Aantal werknemers	Aantal cao's	Aantal werknemers	Aantal cao's	Aantal werknemers
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	122.498	3	1.441	13	123.939
Industrie en nutsbedrijven	42	657.258	242	103.786	284	761.044
Bouw	11	293.705	4	5.463	15	299.168
Handel	30	926.746	32	25.621	62	952.367
Vervoer en opslag	7	204.708	81	100.426	88	305.134
Horeca	6	365.728	2	795	8	366.523
Informatie en communicatie	3	23.449	5	17.204	8	40.653
Financiële instellingen	3	22.387	16	103.155	19	125.542
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	802.051	54	39.463	72	841.514
Openbaar bestuur	7	511.682	6	30.464	13	542.146
Onderwijs	6	478.634	9	3.410	15	482.044
Zorg	12	1.301.764	7	11.314	19	1.313.078
Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening	20	83.443	16	9.330	36	92.773
Totaal	175	5.794.053	477	451.872	652	6.245.925

1.4.2 Wat wordt in dit onderzoek bedoeld met stage?

Er bestaan verschillende soorten stages. Dit onderzoek richt zich op stages vanuit het onderwijs bij een bedrijf als onderdeel van een opleiding. Stages vanuit of binnen een organisatie met als doel de mobiliteit van werknemers te bevorderen, en stages vanuit Wajong of de participatiewet, worden in dit onderzoek niet meegenomen. Studenten die, in tegenstelling tot andere stagevormen, een arbeidsovereenkomst hebben met het leerbedrijf en salaris ontvangen (bijvoorbeeld bbl, duale leervormen), zullen binnen dit onderzoek apart aan bod komen.

1.4.3 Data-analyse

Alle cao's zijn onderzocht op afspraken over stages en vergoedingen voor stagiairs. De gevonden afspraken zijn gecodeerd aan de hand van de deelvragen (documentanalyse). Hierna zijn de resultaten van de documentanalyse geëxporteerd naar SPSS, om zowel een inhoudelijke analyse van de tekstfragmenten als een beschrijvende, kwantitatieve analyse naar aantallen cao's te doen. Waar relevant is in deze analyses onderscheid gemaakt tussen economische sectoren (zie Tabel 1 voor de 13 sectoren), soort cao (bedrijfstak/onderneming), en grootte van de cao's (Zie Tabel 2)¹³.

13 Uit de analyses naar verschillen op basis van grootte van de cao's zijn voor bbl'ers en duale studenten geen interessante resultaten naar voren gekomen. Deze zijn dan ook niet opgenomen in het rapport. Kanttekening hierbij is dat de aantallen cao's met afspraken voor bbl'ers en duale studenten per categorie van grootte van de cao klein waren.

Tabel 2. Verdeling grootte van cao's naar soort cao in werknemersaantallen

	Bedrijfstakcao	Ondernemingscao
Klein	<3000	<125
Middel	3000 - 13000	125 - 400
Groot	>13000	>400

1.4.4 Ontwikkeling 2023-2024 (panel)

Wij maken gebruik van een panel om de ontwikkeling over de jaren (2023-2024) in kaart te brengen. Dit zijn alle cao's die in beide jaren (metingen van het onderzoek) onderzocht zijn. Cao's die wij in 2023 hebben onderzocht, maar in 2024 niet meer (door de voorwaarden die aan cao's worden gesteld, zie paragraaf 1.4.1) vallen dus af (74 cao's). Ook cao's die wij in 2024 hebben onderzocht, maar in 2023 niet, vallen hier buiten (45 cao's). In totaal gaat het om 607 cao's die wij in beide jaren hebben onderzocht. Het panel waarmee wij de ontwikkeling bekijken van 2023-2024 is dus op basis van 607 cao's.

2 Resultaten

2.1 Afspraken in cao's over stages

- In 446 van de 652 onderzochte cao's staat iets over stages.
- In 57 cao's is er aandacht voor de inzetbaarheid van de stagiair.
- In 71 cao's is er aandacht voor het aantal stageplaatsen.

In meer dan de helft van de onderzochte cao's (446 van de 652 cao's) wordt iets met betrekking tot stages vermeld. Het gaat om 145 bedrijfstakcao's en 301 ondernemingscao's. In de paragrafen hieronder worden de termen die worden gebruikt om stages aan te duiden, de werkingssfeer van de cao (wie valt er wel en niet onder de cao), de inzetbaarheid van stagiairs, het aantal beschikbare stageplaatsen, en de duur van stages verder uitgewerkt.

2.1.1 Hoe worden stagiairs omschreven in cao's?

In onderstaande tabel staan de termen die in cao's worden gebruikt om studenten die in het kader van de opleiding werkervaring opdoen bij een bedrijf, te omschrijven. Aangegeven is hoe vaak de termen worden genoemd, opgesplitst naar bedrijfstakcao's en ondernemingscao's¹⁴.

Tabel 3. Omschrijving stagiairs in cao's

Term	Aantal cao's	Aantal bedrijfstakcao's	Aantal ondernemingscao's
Stagiair(es)	304	95	209
BBL	165	83	82
Stage	95	36	59
Leerarbeidsovereenkomst	67	28	39
Duaal	65	32	33
Leerling(werknemer)	41	26	15
BOL	33	25	8
Beroepspraktijkvorming (BPV)	27	25	2
Vakopleiding	13	3	10
Afstudeerstage	14	6	8
Leerling	13	5	8
Snuffelstage	9	5	4

14 Er kunnen meerdere termen in een cao voorkomen, waardoor het totaal aantal termen groter is dan het totaal aantal cao's met afspraken over stagiairs (446).

Term	Aantal cao's	Aantal bedrijfstakcao's	Aantal ondernemingscao's
Werkleertraject	8	4	4
Arts in opleiding (Aios)	7	5	2
Aspirant	5	2	3
Coassistent	5	5	0
Onderzoeksstage	4	2	2
Student	3	1	2
Leraar in opleiding (LIO)	3	3	0
Maatschappelijke stage	3	2	1
Meewerkstage	2	1	1

2.1.2 Werkingsfeer

In elke cao staat een paragraaf waarin de werkingssfeer van een cao wordt omschreven. Hierin staat voor wie de cao wel en niet geldt. In 244 van de 652 cao's, worden stagiairs specifiek benoemd in de werkingssfeer van de cao. In de meeste gevallen wordt in de werkingssfeer van de cao benoemd dat de stagiair geen werknemer is en dus niet onder de werkingssfeer van de cao valt (en dat de cao dus niet op hen van toepassing is). Echter, in 7 cao's (twee bedrijfstakcao's en vijf ondernemingscao's) wordt in de werkingssfeer benoemd dat de cao, met uitzondering van enkele artikelen, ook op de stagiair van toepassing is.

Gelijkgesteld met een werknemer wordt degene die aan de werkgever ter beschikking is gesteld door een uitzendbureau, als stagiair werkzaam is, of meer in algemene zin anderszins persoonlijk bij de werkgever werkzaam is. (FNV-Organisaties)

Deze cao geldt voor de stageovereenkomst, met uitzondering van de hoofdstukken 3, 4, 6, 7, 8, 9 en 10. (Branche Cao Gemeenten)

Voor wie? De CAO geldt voor alle werkgevers en werknemers in het Kappersbedrijf, waaronder begrepen het haarwerkbedrijf. De CAO geldt tevens voor de stagiair die een opleiding volgt in het Kappersvak. (Kappersbedrijf)

2.1.3 Inzetbaarheid van de stagiair

In een beperkt aantal cao's (57 van de 652; 32 bedrijfstakcao's en 25 ondernemingscao's) wordt iets vermeld over de inzetbaarheid van de stagiair. Vaak gaat het om de stagebegeleiding, het niet formatief inzetten van de stagiair en over het takenpakket van de stagiair (aansluitend bij de opleiding en een focus op leren). Dit sluit aan bij de doelstellingen van het stagepact MBO dat de stagiair niet als een reguliere werknemer wordt gezien of ingezet en in de gelegenheid moet worden gesteld om te leren.

Een stagiair loopt stage op basis van een schriftelijke stageovereenkomst. Een stagiair is geen werknemer in de zin van de cao en wordt niet formatief ingezet. **(Apotheken)**

Partijen vinden dat het doel van een stage een leertraject is, waarbij de stagiair wordt begeleid door een stage coördinator of supervisor. Naar de mening van partijen horen stagiairs niet te worden ingezet op volwaardige functies en zou ook terughoudend moeten worden omgegaan met inzet op nachtelijke uren. Stagiairs worden niet ingezet als (goedkope) arbeidskracht om arbeidsverdringing te voorkomen. **(Beveiliging, Particuliere)**

In de stage-overeenkomst wordt de focus op leren en de leerdoelen vastgelegd. Tijdens de stage of leerbaan bij DSM krijgen studenten goede begeleiding en een (sociaal) veilige werkomgeving geboden. **(DSM NL Services B.V.)**

In onderling overleg bepalen de stagebieder, de onderwijsinstelling en de stagiair de inhoud (leerdoelen en werkzaamheden) van de stage, waarna dit wordt vastgelegd in een stageplan. De stagebieder draagt de stagiair slechts taken op die passen in het stageplan. **(Huisartsenzorg)**

a. Er is een goed evenwicht tussen de theorie en praktijk van de opleiding. b. De stagiair voert passende werk uit. c. De stagiair kan met dit werk genoeg leren en ervaren wat nodig is voor de opleiding. **(Recreatie)**

2.1.4 Aantal beschikbare stageplaatsen

In 71 van de 652 cao's (21 bedrijfstakcao's en 50 ondernemingscao's) wordt iets vermeld over het aantal beschikbare stageplaatsen. In 31 van deze cao's wordt een specifiek aantal stageplaatsen genoemd (variërend van één tot 75 stageplaatsen). Soms als een minimum aantal of een streefgetal. In de rest van de cao's wordt veelal vermeld dat bedrijven zich inzetten om (meer of zoveel mogelijk) stageplaatsen te creëren, of dat het beleid ten aanzien van het aantal stageplaatsen door te zetten ten opzichte van vorig jaar zonder een specifiek aantal stageplaatsen te noemen. In een enkel geval gaat het om een percentage van het aantal formatieplaatsen. Soms is goede begeleiding of een passende stage opdracht een voorwaarde voor het aanbieden van stageplaatsen.

Werkgever is bereid gedurende de looptijd van de cao 4 stage en of werkervaringsplaatsen aan te bieden, mits: a. er sprake is van een aanbod van stagiaires en of leerlingen; b. de bedrijfsomstandigheden een kwalitatieve begeleiding kunnen waarborgen. Werkgever zal vakbonden over de voortgang informeren. **(Arkema Vlissingen B.V.)**

Werkgever staat positief t.o.v. het te werkstellen van stagiaires en Wajongers. Werkgever heeft hiertoe contacten met diverse scholen, is erkend leerbedrijf en zal stagiaires plaatsen indien er voldoende begeleiding voorhanden is. Streefgetal is 2 stagiaires per jaar. **(EverZinc Nederland B.V.)**

De werkgever zal het huidige beleid voor het aanbieden van stages aan studenten van MBO- en

HBO-instellingen uit de regio voortzetten. De passende opdrachten zijn het bepalende criterium en niet de aantallen. **(Essity Operations Hoogezand B.V.)**

2.1.5 Duur van de stage

In een beperkt aantal cao's (23 van de 652; 12 bedrijfstakcao's en 11 ondernemingscao's) wordt iets vermeld over de duur van de stage¹⁵. Het kan bijvoorbeeld gaan om een stage duur afhankelijk van de leerdoelen van de stagiair. Ook kan sprake zijn van een stage met een minimum of maximum duur.

De stageovereenkomst wordt voor bepaalde tijd aangegaan. De duur van de overeenkomst is afhankelijk van de leerdoelen van de stagiair. **(Branche Cao Gemeenten; Branche Cao Samenwerkende Gemeentelijke Organisaties; Scalabor)**

Stagiairs hebben recht op stagevergoeding indien het een stage betreft die aan de volgende voorwaarden voldoet: a. de stage wordt in het opleidingsprotocol als een verplichte stage aangemerkt; b. de stage duurt langer dan een maand; c. de stage heeft een minimale omvang van 150 uur. **(Intos; Gehandicaptenzorg)**

Leerlingen van een MBO-, HBO- of WO-opleiding (geen aiOs) ontvangen gedurende hun stage bij CJG Rijnmond, indien deze stage langer duurt dan 144 uur, met ingang van 1 augustus 2023 een bedrag van 450,- per maand bruto op basis van een voltijdstage van gemiddeld 32 uur per week gedurende de gehele stageperiode. Met een stagiair wordt een aparte stageovereenkomst afgesloten. **(Stichting CJG Rijnmond te Rotterdam)**

Een stage duurt maximaal 6 maanden. Als je daarna bij Unilever mag blijven, dan krijg je een arbeidsovereenkomst. **(Unilever Nederland)**

De stage van BOL 4 omvat 300 effectieve stagedagen. De eerste stageperiode vangt bij voorkeur aan omstreeks 15 augustus. Voor de Studenten van HBO en de Hogere Zeevaartschool geldt dat er minimaal 360 vaardagen worden gehaald, waarvan maximaal 60 dagen mogen worden vervangen door simulatortijd. **(Waterbouw)**

2.1.6 Ontwikkeling 2023-2024

Wij maken gebruik van een panel om de ontwikkeling over de jaren (2023-2024) in kaart te brengen. Dit zijn alle cao's die in beide jaren (metingen van het onderzoek) onderzocht zijn, zie paragraaf 1.4.4. Op basis van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), zien we een toename in afspraken over de inzetbaarheid van de stagiair (17 cao's). Verder zien we een kleine toename van afspraken over het aantal stage plaatsen (7 cao's) en de duur van de stage (3 cao's).

15 In het onderzoek van vorig jaar (2023) zijn afspraken voor LIOs en andere duale vormen meegenomen bij duur van de stage. Dit jaar (2024) zijn deze afspraken meegenomen bij paragraaf 2.4 overige duale leervormen.

2.2 Wat verdient de stagiair?

- In 107 cao's staat een afspraak over stagevergoedingen, waarbij in 85 cao's specifieke bedragen worden genoemd.
- De maandbedragen lopen uiteen van 150 tot 750 euro per maand, het meest voorkomende maandbedrag is 400 euro.
- In 41 cao's wordt hetzelfde bedrag aan stagiairs van alle opleidingsniveaus gegeven.
- In 19 van deze 41 cao's wordt specifiek benoemd dat de stagevergoeding gelijkgetrokken is voor alle opleidingsniveaus.
- In 10 cao's wordt een onderscheid gemaakt in stagevergoeding op basis van opleidingsniveau.
- In 48 cao's staan afspraken over onkostenvergoeding voor stagiairs; reiskostenvergoeding komt het meest voor.

“Elke student – mbo, hbo of wo – verdient een passende stagevergoeding”, aldus voormalig minister Dijkgraaf (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap)¹⁶. Het vierde en laatste doel van het stagepact MBO is een passende stagevergoeding. Iedere stagiair moet een passende stagevergoeding ontvangen, waarbij minimaal alle kosten die een student maakt om stage te lopen bij een werkgever, gedekt zijn. De volgende paragrafen schetsen een beeld van wat er momenteel in cao's is opgenomen over vergoedingen voor stagiairs.

2.2.1 Stagevergoedingen

In 107 cao's (58 bedrijfstakcao's en 49 ondernemingscao's), ongeveer 1 op de 6 van de 652 onderzochte cao's, wordt verwezen naar een stagevergoeding. In ongeveer 1 op de 3 onderzochte bedrijfstakcao's staat een afspraak over stagevergoeding (58 van de 175 cao's, zie Tabel 1). Relatief komen afspraken over stagevergoedingen dus vaker voor in bedrijfstakcao's dan ondernemingscao's.

De afspraken komen het meest voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (29 cao's, 27%), zakelijke dienstverlening (14 cao's, 14%), zorg (13 cao's, 12%), handel (11 cao's, 10%) en cultuur, sport en overige dienstverlening (9 cao's, 8%). In de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, en financiële instellingen komen afspraken over stagevergoedingen het minst voor.

Niet elke economische sector heeft evenveel cao's binnen de sector. Tabel 4 laat het aantal cao's binnen een sector en het aantal cao's met een afspraak binnen die sector zien. De sector industrie en nutsbedrijven heeft de meeste cao's met afspraken over stagevergoedingen, maar ook de meeste cao's binnen de sector. De verhouding tussen het aantal cao's met een afspraak ten opzichte van het totaal aantal cao's binnen de sector is dus klein (10%). De verhouding tussen het aantal cao's met een afspraak ten opzichte van het aantal cao's binnen de sector is groot binnen de sectoren zorg (68%) en horeca (63%). Ook voor de sectoren openbaar bestuur (38%), informatie en communicatie (38%), en de bouw (33%) geldt dat in een aanzienlijk deel

---

16 [Oproep minister Dijkgraaf: passende stagevergoeding voor alle studenten | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

binnen het totaal aantal cao's in de sector een afspraak over stagevergoedingen staat. Opvallend is dat binnen de zorg bijna alle bedrijfstakcao's een afspraak over stagevergoeding bevatten (10 van de 12 bedrijfstakcao's). Ook in de horeca sector is dit het geval (5 van de 6 bedrijfstakcao's). De sectoren landbouw, bosbouw, en visserij, vervoer en opslag, industrie en nutsbedrijven, en financiële instellingen bevatten relatief gezien het kleinste aandeel cao's met afspraken ten opzichte van het totaal aantal cao's in de sector.

Tabel 4. Aantal cao's met afspraak stagevergoeding en totaal aantal cao's binnen de sector

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal		
	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	%
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	1	3	0	13	1	8%
Industrie en nutsbedrijven	42	9	242	20	284	29	10%
Bouw	11	4	4	1	15	5	33%
Handel	30	6	32	5	62	11	18%
Vervoer en opslag	7	1	81	6	88	7	8%
Horeca	6	5	2	0	8	5	63%
Informatie en communicatie	3	2	5	1	8	3	38%
Financiële instellingen	3	0	16	2	19	2	11%
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	7	54	7	72	14	19%
Openbaar bestuur	7	3	6	2	13	5	38%
Onderwijs	6	2	9	1	15	3	20%
Zorg	12	10	7	3	19	13	68%
Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening	20	8	16	1	36	9	25%
Totaal	175	58	477	49	652	107	16%

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste bevindingen over stagevergoedingen in cao's, namelijk de voorwaarden voor het ontvangen van een stagevergoeding, de hoogte van de stagevergoeding, verschillen in stagevergoedingen en vrijblijvende afspraken.

2.2.1.1 Wanneer ontvangt de stagiair een stagevergoeding?

In 26 cao's worden voorwaarden gesteld aan het ontvangen van een stagevergoeding. Vaak gaat het om voorwaarden over de duur van de stage en het verplichte karakter van de stage (als onderdeel van de opleiding). Ook wordt een enkele keer benoemd dat het afsluiten van een stageovereenkomst een voorwaarde is voor het ontvangen van een stagevergoeding.

Stagiaires hebben recht op een stagevergoeding, indien het een stage betreft die aan de volgende voorwaarden voldoet: a de stage wordt in het opleidingsprotocol van de onderwijsinstelling als een verplichte stage aangemerkt; b de stage duurt langer dan een maand. (Stichting Fokus Exploitatie)

2.2.1.2 De hoogte van de stagevergoeding

In 85 cao's worden (voorbeeld)bedragen genoemd voor stagevergoedingen. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (26 cao's, 31%), zakelijke dienstverlening (13 cao's, 15%), en de zorg (12 cao's, 14%). De minste afspraken komen voor in de sectoren landbouw, bosbouw en visserij, financiële instellingen, openbaar bestuur en onderwijs. De verhouding tussen het aantal cao's met een afspraak ten opzichte van het aantal cao's binnen de sector is groot binnen de sector zorg (63%). Ook voor de sectoren horeca (38%) en informatie en communicatie (38%) geldt dat in een aanzienlijk deel binnen het totaal aantal cao's in de sector een bedrag voor stagevergoedingen staat. De sectoren financiële instellingen, onderwijs, landbouw, bosbouw, en visserij, openbaar bestuur, en industrie en nutsbedrijven bevatten relatief gezien het kleinste aandeel cao's met afspraken ten opzichte van het totaal aantal cao's in de sector.

De onderstaande voorbeelden laten zien dat er verschillende manieren zijn waarop de stagevergoedingen worden uitgedrukt. Het kan gaan om een vergoeding per dag, per maand, bruto of netto, een percentage van een schaal, of het minimumloon.

Degene die een opleiding volgt aan een regionaal opleidingscentrum, een hogeschool of een universiteit en in het kader van zijn opleiding als stagiair een periode doorbrengt bij een werkgever in de zin van artikel 1 lid 2, ontvangt van de werkgever een stagevergoeding van minimaal € 20,- netto per dag. (Afbouw)

Iedere stagiaire ontvangt een maandelijkse stagevergoeding van € 700,- bruto bij een fulltime stage. Een fulltime stage is minimaal 32 uren per week exclusief opleidingsuren. Deze stagevergoeding wordt geïndexeerd vanaf de eerstvolgende CAO stijging na 30 juni 2025. Als het salaris een algemene wijziging ondergaat worden de bedragen van deze vergoeding overeenkomstig gewijzigd en vastgesteld. (Provinciale Sector)

*De vergoeding is afhankelijk van het niveau van de opleiding en bedraagt:
(V)MBO 12,816 % van het normsalaris van schaal 5 bruto per maand (bij 36 uur per week) HBO
22,372 % van het normsalaris van schaal 5 bruto per maand (bij 36 uur per week) WO 28,781 %
van het normsalaris van schaal 5 bruto per maand (bij 36 uur per week). (Havenbedrijf Rotterdam)*

Voor 74 cao's wordt een maandbedrag genoemd. De genoemde maandbedragen lopen uiteen van 150 euro per maand tot 750 euro per maand. Het meest voorkomende maandbedrag is 400 euro (16 keer genoemd)¹⁷. In 52 cao's wordt de vergoeding naar rato uitbetaald wordt op basis van bijvoorbeeld 32, 36, of 40 uur. Dit betekent dat de stagevergoeding wordt uitbetaald naar het aantal uren dat de stagiair stage loopt. Voor 23 cao's geldt dat de besproken bedragen minimumbedragen zijn, en er in positieve zin (in het voordeel van de stagiair) door de werkgever mag worden afgeweken. Het bedrag dat stagiairs daadwerkelijk ontvangen kan dus afwijken van wat in de cao genoemd wordt.

17 De genoemde bedragen zijn niet gecorrigeerd voor de arbeidsduur. Verder zijn de paragrafen over stagevergoedingen in sommige cao's niet recent.

In negen cao's wordt de stagevergoeding jaarlijks geïndexeerd, ofwel op basis van de reguliere salarisverhogingen voor werknemers, ofwel op basis van de consumentenprijsindex (CPI).

De maandelijkse stagevergoeding wordt met in gang van 1 januari 2024 vastgesteld op € 475,--. Als voorschot wordt deze vergoeding met ingang van 1 september 2023 toegekend. Na 1 januari 2024 wordt de stagevergoeding verhoogd met toekomstige indexeringen van de CAO-salarissen.
(Omroepersoneel)

In vier cao's staat dat in principe het advies van de onderwijsinstelling betreft de hoogte van de stagevergoeding gevolgd wordt, en alleen als het advies ontbreekt het bedrag vermeld in de cao als stagevergoeding geldt.

2.2.1.3 Verschillen in stagevergoedingen naar opleidingsniveau, leerjaar en leeftijd

Onderzocht zijn de verschillen in hoogte van de stagevergoeding tussen opleidingsniveaus (vmbo, mbo, hbo, wo). In 41 van de 107 cao's wordt hetzelfde bedrag toegekend aan stagiairs van alle opleidingsniveaus, gemiddeld gaat het om een bedrag van 447 euro per maand. In 19 van deze 41 cao's staat specifiek dat de vergoeding gelijkgetrokken is voor alle opleidingsniveaus.

*De werkgever betaalt aan stagiaires, ongeacht hun opleidingsniveau, een stagevergoeding van minimaal 400 euro bruto per maand bij een stage van 36 uur per week. **(Woondiensten)***

*Loop je stage bij VGZ dan ontvang je vanaf 1 januari 2024 een stagevergoeding van € 600,- bruto per maand ingeval van een fulltime stage (38 uur per week). Deze stagevergoeding is voor alle stagiaires, ongeacht het opleidingsniveau, gelijk. **(VGZ)***

In 10 van de 107 cao's waarin stagevergoedingen genoemd worden, wordt een onderscheid gemaakt in de hoogte van de stagevergoeding op basis van opleidingsniveau. Dit komt voor in de sectoren bouw, industrie en nutsbedrijven, vervoer en opslag, zakelijke dienstverlening en cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening. In alle gevallen waarbij een onderscheid gemaakt wordt op basis van opleidingsniveau, ontvangen (v)mbo-studenten de laagste vergoeding. Waar een maandbedrag in de cao genoemd is, is de mbo stagevergoeding 15-43% lager dan het maandbedrag voor hbo-studenten. Het verschil tussen hbo en wo-studenten geeft een wisselend beeld. Hbo- en wo-studenten krijgen soms hetzelfde bedrag, en soms ontvangt de wo-student een hoger bedrag dan de hbo-student. Het verschil in stagevergoeding tussen hbo- en wo-studenten ligt tussen de 0-40%.

Minder vaak wordt een onderscheid gemaakt in de toe te kennen stagevergoeding op basis van leerjaar of leeftijd. In drie cao's wordt onderscheid gemaakt op basis van leerjaar, in de zin dat afstudeerders een hogere vergoeding ontvangen dan bijvoorbeeld een eerstejaarsstudent. In twee cao's is er een verschil in stagevergoeding op basis van leeftijd van de stagiair.

2.2.1.4 Vrijblijvende afspraken

Gezien de brede reikwijdte van de cao, kan het zijn dat de betrokken partijen alleen vrijblijvende of op advies gebaseerde afspraken maken in de cao om zo werkgevers zelf de ruimte te geven hier een invulling aan te geven. In 25 cao's komt een vrijblijvende of algemene afspraak voor, waarbij het vaak op basis van de cao niet duidelijk is welk bedrag de stagiair ontvangt. In enkele gevallen wordt vermeld dat een stagevergoeding een optie is of dat de werkgever en de stagiair onderling een afspraak maken over de hoogte van de stagevergoeding.

Een stagiaire ontvangt een stagevergoeding. Werkgever en stagiaire maken onderling een afspraak over de hoogte van deze vergoeding. Deze vergoeding bedraagt minimaal 10 euro per dag. (HISWA)

C. De werkgever stelt in overleg met de or, pvt en bij het ontbreken ervan de personeelsvergadering een stagebeleid op inclusief een passende vergoeding. (Cao Sociaal Werk Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening)

De werkgever stelt een redelijke stagevergoedingsregeling vast. (Metalektro)

In zes cao's wordt verwezen naar een interne regeling zoals het personeelshandboek of maakt de onderneming zelf afspraken met de personeelsvertegenwoordiging of Ondernemingsraad (OR).

2.2.2 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden

In 48 cao's (27 bedrijfstakcao's en 21 ondernemingscao's) worden onkostenvergoedingen aan de stagiair toegekend. Afspraken komen het meest voor in de sectoren zorg (10 cao's, 21%), zakelijke dienstverlening (9 cao's, 19%), en vervoer en opslag (7 cao's, 15%). In de sectoren landbouw, informatie en communicatie, onderwijs, en financiële instellingen komen afspraken over onkostenvergoedingen voor stagiairs het minst voor. De verhouding tussen het aantal cao's met een afspraak ten opzichte van het aantal cao's binnen de sector is het grootst binnen de sector zorg (53%). Ook voor de sector openbaar bestuur (23%) geldt dat in bijna een kwart van de cao's binnen het totaal aantal cao's in de sector een afspraak over onkostenvergoedingen voor stagiairs staat. De sectoren industrie en nutsbedrijven, financiële instellingen, handel, landbouw, bosbouw, en visserij, en vervoer en opslag bevatten relatief gezien het kleinste aandeel cao's met afspraken ten opzichte van het totaal aantal cao's in de sector.

In dertien cao's wordt de stagevergoeding in principe als onkostenvergoeding gezien. Ook is er in enkele cao's sprake van een vrijblijvende afspraak. Hieronder zullen enkele van de veelvoorkomende onkostenvergoedingen besproken worden.

2.2.2.1 Reiskosten-, verblijfskosten- en huisvestingsvergoeding

In de onderzochte cao's met onkostenvergoedingen voor stagiairs komen afspraken over een reiskostenvergoeding voor stagiairs het meest voor (30 cao's). Dit komt in alle sectoren voor behalve de horeca. Een afspraak over reiskostenvergoeding komt het meest voor in de

sectoren zorg (7 cao's, 23%) en zakelijke dienstverlening (6 cao's, 20%). In de meeste gevallen is het ontvangen van een vergoeding gerelateerd aan de studenten ov-kaart. Als een stagiair over een studenten ov-kaart beschikt, betaalt de werkgever geen extra reiskostenvergoeding. In geval dat de stagiair niet over een studenten ov-kaart beschikt, of ook als dit niet het volledige bedrag dekt, biedt de werkgever over het algemeen een reiskostenvergoeding conform de vergoeding voor werknemers.

Ingeval de stagiair met instemming van de stagebieder regelmatig naar de plaats van de stage op en neer reist, kunnen de daarvoor gemaakte reiskosten volgens de bij de stagebieder geldende regeling worden vergoed. De reiskostenvergoeding door de stagebieder vervalt als een andere regeling daarin voorziet, bijvoorbeeld een in het kader van de studie door de overheid verstrekte OV-jaarkaart. (Waterbouw)

Ook staat in zeven cao's dat eventueel gemaakte verblijfs- of huisvestingskosten kunnen worden vergoed voor de stagiair. Vaak wordt een maximumbedrag genoemd tot waar de werkgever de kosten vergoedt.

2.2.2.2 Andere werkgerelateerde vergoedingen en afspraken

Daarnaast staan er ook afspraken in cao's over andere vergoedingen of randvoorwaarden voor stagiairs. In vier cao's binnen de zorg wordt bijvoorbeeld vermeld dat stagiairs noodzakelijke inentingen vergoed krijgen vanuit de overheid of de werkgever. In vier cao's wordt gesproken over een vergoeding voor of het verlenen van benodigde studiematerialen, veiligheidsmaterialen, en werkkleding aan stagiairs.

De stagegever zal elke stagiair voldoende werkkleding in bruikleen geven of die werkkleding voor algemeen gebruik in voorraad aan boord hebben. De stagiair is verantwoordelijk voor het juiste gebruik en het in goede staat houden van de werkkleding. De stagegever zal voldoende middelen ter beschikking stellen om de persoonlijke veiligheid van de stagiair te garanderen, zoals gezichts- en gehoorbeschermers. De stagiair is verplicht om de aan hem/haar ter beschikking gestelde veiligheidsmiddelen te gebruiken. (Hal Beheer BV)

In drie cao's staat dat maaltijden vergoed worden voor stagiairs conform de vergoeding voor werknemers. Een enkele keer komen vergoedingen voor stagiairs voor onder andere het werken op onregelmatige tijden, bij ongemakken, of in geval van thuiswerkkosten voor. Ook wordt in veertien cao's gesproken over het verzekeren van de stagiair voor bijvoorbeeld ongevallen, molest, of aansprakelijkheid.

Voor alle medewerkers, inclusief stagiairs, is een collectieve ongevallenverzekering afgesloten. De verzekering dekt ongevallen die hen overkomen tijdens het verrichten van werkzaamheden in opdracht van CINOP. CINOP betaalt de premie voor deze verzekering. (CINOP)

Stagiairs zijn volgens de sociale zekerheidswetgeving geen werknemer en zijn dus niet altijd automatisch meeverzekerd. In twee cao's wordt dan ook opgeroepen dat de stagiair zelf nagaat of zij verzekert zijn. In andere gevallen roept de cao op dat werkgevers of opleidingsinstituten deze verzekering voor de stagiair afsluiten.

Daarnaast zijn in zes cao's afspraken gemaakt over het doorbetalen van de stagevergoeding bij ziekte, ander verlof of in geval van algemene feestdagen.

2.2.2.3 Uitsluiten van stagiairs van onkostenvergoedingen

Ten slotte wordt in enkele cao's benoemd dat stagiairs zijn uitgesloten van onkostenvergoedingen of bedrijfsregelingen die wel van toepassing zijn op werknemers. Voorbeelden van afspraken waar de stagiair van uitgesloten wordt, zijn onder andere bepaalde verzekeringen, het fietsplan, een vergoeding voor het werken op onregelmatige uren of thuiswerken.

2.2.2.4 Coassistenten

Coassistenten die stage lopen in de zorg ontvangen meestal geen stagevergoeding. In drie cao's wordt een onkostenvergoeding van 100 euro bruto per maand vermeld voor de coassistent. In twee cao's is de vergoeding voor coassistenten verhoogd in vergelijking met het onderzoek van vorig jaar. In de cao Ziekenhuizen is deze verhoogd van 100 naar 150 euro per maand, gelijk aan andere wo-stages. In de cao Verpleeg- Verzorgingshuizen en Thuiszorg en Jeugdgezondheidszorg is de vergoeding voor coassistenten ook gelijkgetrokken vanaf 1 januari 2024 met andere stagiairs, van 100 naar 495 euro per maand.

2.2.3 Ontwikkeling 2023-2024

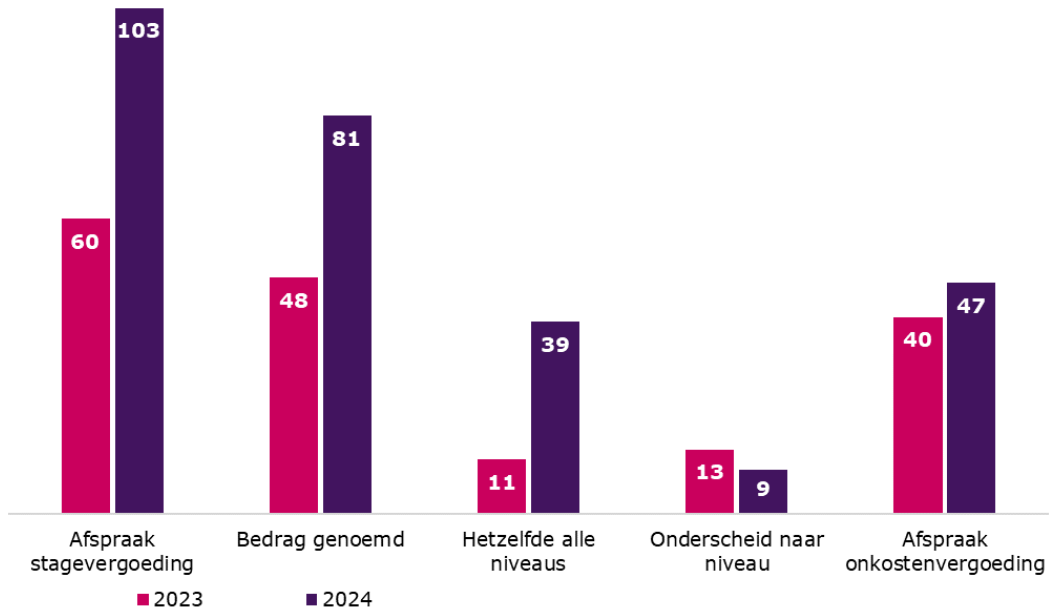
Wij maken gebruik van een panel om de ontwikkeling over de jaren (2023-2024) in kaart te brengen. Dit zijn alle cao's die in beide jaren (metingen van het onderzoek) onderzocht zijn, zie paragraaf 1.4.4. Figuur 1 laat de ontwikkelingen over stagevergoedingen zien voor de 607 cao's die we in 2023 en 2024 hebben onderzocht (het panel). We zien een sterke toename in het aantal cao's waarin een afspraak staat over stagevergoedingen. Dit is een toename van 10% van de panel cao's met een stagevergoeding afspraak in 2023 naar 17% van de panel cao's met een stagevergoeding afspraak in 2024. In 59 cao's binnen het panel is er zowel in 2023 als 2024 een afspraak in de cao opgenomen over stagevergoeding. Voor 17 van deze cao's is de afspraak in 2024 gewijzigd ten opzichte van 2023. In dat geval is de stagevergoeding of gelijkgetrokken over opleidingsniveaus of verhoogd. In 44 cao's binnen het panel is een geheel nieuwe afspraak over stagevergoedingen opgenomen in 2024 die in 2023 nog niet in de cao stond.

We zien ook een toename in het aantal cao's waar een bedrag voor de stagevergoeding in staat. In 2023 lagen de bedragen tussen de 212 en 550 euro per maand, met 400 euro per maand als meest voorkomende bedrag. In 2024 komen bedragen tussen de 150 en 750 euro per maand voor, met nog steeds 400 euro per maand als meest voorkomende bedrag.

Opvallend is de toename van 11 naar 39 cao's waarbij de stagevergoeding gelijk is voor alle stagiairs ongeacht opleidingsniveau. Dit is 18% van de cao's met een stagevergoeding afspraak in 2023 naar 38% van de cao's met een stagevergoeding afspraak in 2024. Ook het aantal cao's die expliciet benoemen dat de stagevergoeding gelijk getrokken is voor alle opleidingsniveaus is toegenomen van 3 naar 18 cao's. Tegelijkertijd zien we een lichte afname in het aantal cao's die een onderscheid naar opleidingsniveau maken.

Figuur 1. Stagevergoeding: Aantallen cao's met afspraken binnen het panel (n=607)

De ontwikkeling in de afspraken over onkostenvergoedingen voor stagiairs is kleiner. Er zijn in 2024 ten opzichte van 2023 zeven afspraken bijgekomen binnen de 607 panel cao's. Het blijft een relatief klein aantal cao's met afspraken over onkostenvergoedingen voor stagiairs. In 40 cao's binnen het panel is er zowel in 2023 als 2024 een afspraak in de cao opgenomen over onkostenvergoeding voor stagiairs. De afspraak is veelal ongewijzigd. In 7 cao's binnen het panel staat een nieuwe afspraak over onkostenvergoedingen in de cao in 2024 die in 2023 nog niet in de cao opgenomen was. Dit ging vaak om een reiskostenvergoeding of een extra vergoeding voor ploegendiensten.

De meest voorkomende onkostenvergoeding voor stagiairs is net als in 2023 ook in 2024 een reiskostenvergoeding. Het aantal cao's met een afspraak over een reiskostenvergoeding voor stagiairs is licht gestegen van 25 cao's in 2023 naar 29 cao's in 2024.

Opvallend is de ontwikkeling in de vergoeding voor coassistenten die stagelopen binnen de zorg. In 2024 zien we een verhoging in de vergoeding in twee van de vijf cao's die een vergoeding voor coassistenten noemen (Ziekenhuizen en Verpleeg- Verzorgingshuizen en Thuiszorg en Jeugdgezondheidszorg). In beide gevallen is de vergoeding voor coassistenten gelijkgetrokken met de stagevergoeding voor andere stagiairs.

2.3 Afspraken in cao's voor bbl'ers

- In 165 cao's staan afspraken voor bbl'ers.
- In 90 cao's staan loonafspraken voor bbl'ers; loonverschillen komen het meest voor op basis van leeftijd.
- In 74 cao's staan afspraken over onkostenvergoeding voor bbl'ers; het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor.

In het stagepact MBO worden ook doelen gesteld voor de bbl'er. Deze groep studenten werkt op basis van zowel een leerovereenkomst als een arbeidsovereenkomst en kan loon ontvangen conform het wettelijk minimumloon voor bbl'ers¹⁸. Uit CBS-cijfers (peildatum maart 2023) blijkt dat 97% van de bbl'ers een arbeidsovereenkomst heeft¹⁹. De praktijkervaring die studenten in het mbo opdoen, heet ook wel beroepspraktijkvorming (bpv). Bbl'ers werken drie of vier dagen per week in een leerbedrijf. Dat komt neer op ongeveer 70 procent van de opleidingstijd²⁰. De rest van de week volgen bbl'ers theorieonderwijs. De beroepspraktijkvorming is wettelijk geregeld in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)²¹.

In 165 cao's (83 bedrijfstakcao's en 82 ondernemingscao's) staan afspraken voor bbl'ers. Dat is een kwart van de 652 onderzochte cao's. Afspraken voor bbl'ers kunnen gaan over het loon, onkostenvergoedingen, overige secundaire arbeidsvoorwaarden, beschikbare evenals de kwaliteit van leerplekken, en de (leer-)arbeidsovereenkomst. De meeste afspraken voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (39%), handel (13%), vervoer en opslag (11%), zakelijke dienstverlening (8%) en de zorg (7%). Afspraken voor bbl'ers komen het minst voor in het onderwijs, financiële instellingen en informatie en communicatie (één cao per sector).

Kijkend naar de verhouding tussen het aantal cao's met afspraken voor bbl'ers en het totaal aantal cao's binnen een sector, is het beeld soms anders. In de sector industrie en nutsbedrijven bijvoorbeeld zijn veel cao's met een afspraak voor bbl'ers (65 cao's), maar deze cao's zijn maar een beperkt aandeel van het totaal aantal cao's binnen de sector (23% van de 284 cao's, zie Tabel 5). In de bouw en de zorg is het andersom: het aantal cao's met een afspraak voor bbl'ers is beperkt (10 en 11 cao's), maar het aandeel van deze cao's binnen de sector is groot (67% en 58%, zie Tabel 5). In de zakelijke dienstverlening is sprake van een beperkt aantal cao's met een afspraak voor bbl'ers (13 cao's) en het aandeel van deze cao's binnen de sector is ook beperkt (18%, zie Tabel 5).

---

18 [Bedragen minimumloon bbl-opleiding 2024 | Minimumloon | Rijksoverheid.nl](#)

19 [Stages en banen van studenten in het mbo en ho, 2023/'24 | CBS](#)

20 [Stage of beroepspraktijkvorming in het mbo | Middelbaar beroepsonderwijs | Inspectie van het onderwijs \(onderwijsinspectie.nl\)](#)

21 [wetten.nl - Regeling - Wet educatie en beroepsonderwijs - BWBR0007625 \(overheid.nl\)](#)

Tabel 5. Aantal cao's met afspraak voor bbl'ers en totaal aantal cao's binnen de sector

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal		
	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	%
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	7	3	-	13	7	54%
Industrie en nutsbedrijven	42	24	242	41	284	65	23%
Bouw	11	8	4	2	15	10	67%
Handel	30	14	32	8	62	22	35%
Vervoer en opslag	7	2	81	16	88	18	20%
Horeca	6	5	2	-	8	5	63%
Informatie en communicatie	3	-	5	1	8	1	13%
Financiële instellingen	3	-	16	1	19	1	5%
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	6	54	7	72	13	18%
Openbaar bestuur	7	3	6	1	13	4	31%
Onderwijs	6	1	9	-	15	1	7%
Zorg	12	9	7	2	19	11	58%
Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening	20	4	16	3	36	7	19%
Totaal	175	83	477	82	652	165	25%

2.3.1 Werkingsfeer

In elke cao staat een paragraaf waarin de werkingssfeer van een cao wordt omschreven. Hierin staat voor wie de cao wel en niet geldt. In de meeste cao's worden bbl'ers niet specifiek benoemd in de werkingssfeer van de cao. Omdat bbl'ers voor hun beroepspraktijkvorming in dienst zijn van een leerbedrijf, vallen zij vaak onder de werkingssfeer van een cao (en is de cao dus op hen van toepassing). In enkele cao's worden bbl'ers wel benoemd in de werkingssfeer van de cao met een verwijzing naar de (leer-)arbeidsovereenkomst.

In 12 cao's (2 bedrijfstakcao's en 10 ondernemingscao's) staat expliciet vermeld dat de cao niet van toepassing is op bbl'ers. Dit wordt aangegeven door bbl'ers niet als werknemers in de zin van de cao te zien. Zij vallen dan niet onder de werkingssfeer van de cao en de cao is dan dus niet op hen van toepassing. Het komt ook voor dat bbl'ers onder de werkingssfeer van de cao vallen, maar uitgezonderd zijn van specifieke cao-bepalingen.

De mannelijke of vrouwelijke werknemer, in dienst van RST van wie de functie is opgenomen in de als bijlage aan deze CAO gehechte functielijsten of die aangesteld is in een functie van beampte tot het niveau van teamleider. Als werknemers in de zin van deze overeenkomst worden niet beschouwd zij die als vakantiewerker en/of stagiaire/BBL-er bij de werkgever werkzaam zijn. (Rotterdam Short Sea Terminals BV)

De bepalingen van deze CAO zijn op de leer-arbeidsovereenkomst van toepassing met uitzondering van hoofdstuk 4 van deze CAO. De bepalingen van artikel 4:6 (Eindejaarsuitkering), artikel 4:7 (Uitbetaling salaris) en artikel 4:10 (Vakantietoelage) zijn wel op de leer-arbeidsovereenkomst van toepassing. (Gehandicaptenzorg)

2.3.2 Wat verdient de bbl'er?

Het stagepact MBO streeft ernaar dat alle bbl'ers loon ontvangen dat minimaal conform de wettelijk vastgestelde bedragen is. Vanuit dit uitgangspunt is onderzocht in hoeverre in de 165 cao's met een afspraak voor bbl'ers afspraken over het loon voor bbl'ers zijn gemaakt. Dit is het geval in 90 cao's (49 bedrijfstakcao's en 41 ondernemingscao's). Dat is 14% van de 652 onderzochte cao's en ruim de helft van de 165 cao's met een afspraak voor bbl'ers.

In 62 cao's is de loonafspraken voor bbl'ers concreet: het loon is onderdeel van een (aparte) salaristabel (leerlingenschaal) met daarin opgenomen een leerjaar- of leeftijdsstaffel. De leeftijdsstaffel kan de wettelijk vastgestelde minimumbedragen volgen, zoals het minimumloon bbl-opleiding of minimum(jeugd)loon. Maar ook andere leeftijdsstaffels en maatwerkafspraken met het wettelijk minimum(jeugd)loon als basis komen voor. In deze cao's is het loon voor bbl'ers nagenoeg altijd hoger dan de wettelijke bedragen. In 28 cao's bevat de loonafspraken voor bbl'ers weinig tot geen concrete informatie. Er wordt bijvoorbeeld vermeld dat de beloning van bbl'ers is gebaseerd op de richtlijn van de onderwijsinstelling.

De functie 'leerling-werknemer' in het kader van een opleiding volgens de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) is niet opgenomen in het functie-loongebouw. DO Overslag B.V. volgt voor de contractvorm (in dienst of detachering) en beloning de richtlijnen van de opleidingsinstantie in dezen. (Drost Drachten Overslag B.V.)

De meeste loonafspraken voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (42%), de zorg (11%) en vervoer en opslag (ook 11%). In de sectoren cultuur (3%), landbouw, bosbouw en visserij (3%) en bestuur (2%) komen de minste afspraken over het loon voor bbl'ers voor.

Kijkend naar de verhouding tussen het aantal cao's met loonafspraken voor bbl'ers en het totaal aantal cao's binnen een sector, is het beeld soms anders. In de sector industrie en nutsbedrijven bijvoorbeeld zijn veel cao's met een loonafspraken voor bbl'ers (38 cao's), maar deze cao's zijn maar een beperkt aandeel van het totaal aantal cao's binnen de sector (13%, zie Tabel 6). In de zorg is het andersom: het aantal cao's met een loonafspraken voor bbl'ers is beperkt (10 cao's), maar het aandeel van deze cao's binnen de sector is groot (53%, zie Tabel 6). Voor de sectoren handel en vervoer en opslag is zowel het aantal cao's met loonafspraken voor bbl'ers beperkt (9 en 10 cao's) als het aandeel binnen de sector (15% en 11%).

Tabel 6. Aantal cao's met loonafspraken voor bbl'ers en totaal aantal cao's binnen de sector

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal		
	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	%
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	3	3	-	13	3	23%
Industrie en nutsbedrijven	42	15	242	23	284	38	13%
Bouw	11	7	4	-	15	7	47%
Handel	30	4	32	5	62	9	15%
Vervoer en opslag	7	2	81	8	88	10	11%
Horeca	6	4	2	-	8	4	50%
Informatie en communicatie	3	-	5	-	8	-	-
Financiële instellingen	3	-	16	-	19	-	-
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	2	54	2	72	4	6%
Openbaar bestuur	7	1	6	1	13	2	15%
Onderwijs	6	-	9	-	15	-	-
Zorg	12	9	7	1	19	10	53%
Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening	20	2	16	1	36	3	8%
Totaal	175	49	477	41	652	90	14%

2.3.2.1 Loon naar rato

Voor bbl'ers geldt een wettelijk minimum aantal uren in de beroepspraktijkvorming (bpv). Sommige bbl'ers werken volgens dit minimum, terwijl andere bbl'ers meer uren per week werken. Daarom is onderzocht in hoeverre in de 90 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers sprake is van een loon naar rato. Het loon dat bbl'ers ontvangen staat dan in verhouding tot het aantal gewerkte uren.

In 37 cao's is sprake van een afspraak over het loon naar rato. Soms wordt het 'naar-rato-beginsel' duidelijk in een afspraak vermeld: het loon wordt naar verhouding van het aantal gewerkte uren of per uur betaald. In andere gevallen wordt het 'naar-rato-beginsel' niet specifiek in een afspraak vermeld: in een cao zijn dan alleen salaristabellen met bedragen opgenomen die gelden voor een volledige werkweek.

2.3.2.2 Loonverschillen naar leeftijd, leerjaar en niveau

Verder is onderzocht in hoeverre in de 90 cao's met een afspraak over het loon voor bbl'ers sprake is van loonverschillen op basis van leeftijd, leerjaar en niveau.

Verschillen in loon worden voornamelijk gemaakt op basis van leeftijd. Dat is het geval in ruim de helft (58%, 52 cao's) van de 90 cao's met een loonafspraken voor bbl'ers. Vaak wordt de bbl'er ingeschaald conform het wettelijk minimumloon (wml) of wettelijk minimumjeugdloon (wmjl).

⋮ De BBL-er [...] ontvangt het minimumjeugdloon. (Sociaal Economische Raad, SER)

Inschaling volgens het minimumloon bbl-opleiding komt in één cao voor. In een andere cao is het minimumloon bbl-opleiding de basis en wordt het aangevuld met twee leeftijdsjaren.

Als BBL-medewerker ontvang jij een maandsalaris dat is gebaseerd op het 'minimum BBL jeugdloon naar leeftijd' zoals dat door de overheid wordt vastgesteld. Philips vermeerderd dit met twee leeftijdsjaren en een percentage van 16.33%, zijnde het wettelijke percentage vakantietoeslag en een dertiende maand. (Philips)

Ook het wettelijk minimum(jeugd)loon kan de basis zijn, zoals onderstaande cao-tekst laat zien.

Als je als leerling-werknemer in dienst bent, ontvang je tenminste een salaris dat gebaseerd is op het wettelijk minimum(jeugd)loon (WML) plus 10%. (Verpleeg- en Verzorgingshuizen en Thuiszorg en Jeugdgezondheidszorg)

Leeftijd kan ook terugkomen in een cao-afspraken over het loon voor bbl'ers zonder te verwijzen naar het wettelijk minimum(jeugd)loon. Er wordt dan bijvoorbeeld een (cao-eigen) leeftijdsstaffel bij schaalbedragen gehanteerd. Soms is deze staffel alleen van toepassing op bbl'ers tot een bepaalde leeftijd, bijvoorbeeld 20 jaar en jonger. Voor bbl'ers van 21 jaar en ouder is dan bijvoorbeeld de functie waarvoor zij worden opgeleid bepalend voor het loon.

De leeftijdsschaal is van toepassing voor werknemers van 20 jaar of jonger, die een BBL-opleiding volgen. (Gemaksvoedingindustrie)

Een andere mogelijkheid is dat bbl'ers loon krijgen op basis van bbl-leerjaar of niveau. In 22 van de 90 cao's (24%) met een afspraak over het loon voor bbl'ers is sprake van loonverschillen op basis van het leerjaar van de bbl'er. Loonverschillen op basis van niveau komen het minst vaak voor, namelijk in 12 van de 90 cao's (13%) met een afspraak over het loon voor bbl'ers. Echter, wanneer het loon op basis van leerjaar of niveau lager is dan het loon dat de bbl'er hoort te krijgen op basis van het wettelijk minimum (jeugd)loon, krijgt de bbl'er in de regel alsnog het wettelijk minimum (jeugd)loon.

Indien het schaalbedrag lager is dan het bij de leeftijd van de leerling behorende minimumloon wordt dit minimumloon uitbetaald. (Universitair Medische Centra)

2.3.3 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Het stagepact MBO onderstreept het volgende: "We vinden het belangrijk dat studenten een passende vergoeding krijgen en geen extra onkosten hoeven te maken voor hun stage". Onkosten kunnen gaan over reiskosten, kosten voor een VOG, werkkleding of leermiddelen. Aangezien bbl'ers gemiddeld één dag per week onderwijs volgen en op die dag niet betaald kunnen werken, kan doorbetaling van de onderwijsdagen ook als een vergoeding worden gezien.

In 74 cao's (49 bedrijfstakcao's en 25 ondernemingscao's) zijn afspraken over onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden voor bbl'ers opgenomen.

Dat is 11% van de 652 onderzochte cao's. De meeste afspraken over onkostenvergoedingen voor bbl'ers komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (42%), bouw (14%), handel (11%) en zorg (11%). De minste afspraken over onkostenvergoedingen komen voor in de sectoren landbouw, bosbouw en visserij (4%), cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening (4%), zakelijke dienstverlening (4%), en openbaar bestuur (1%).

Kijkend naar de verhouding tussen het aantal cao's met afspraken over onkostenvergoedingen voor bbl'ers en het totaal aantal cao's binnen een sector, is het beeld soms anders. In de sector industrie en nutsbedrijven bijvoorbeeld zijn veel cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers (31 cao's), maar deze cao's zijn maar een beperkt aandeel van het totaal aantal cao's binnen deze sector (11%, zie Tabel 7). In de bouw, de zorg en de horeca is het andersom: het aantal cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers is beperkt (10, 8 en 3 cao's), maar het aandeel van deze cao's binnen deze sectoren is groot (67%, 42% en 38%, zie Tabel 7). Voor de zakelijke dienstverlening is zowel het aantal cao's met afspraken over onkostenvergoedingen voor bbl'ers beperkt (3 cao's) als het aandeel binnen de sector (4%).

Tabel 7. Aantal cao's met een afspraak onkostenvergoeding bbl'ers en totaal aantal cao's binnen de sector

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal		
	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	%
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	3	3	0	13	3	23%
Industrie en nutsbedrijven	42	16	242	15	284	31	11%
Bouw	11	8	4	2	15	10	67%
Handel	30	6	32	2	62	8	13%
Vervoer en opslag	7	1	81	3	88	4	5%
Horeca	6	3	2	0	8	3	38%
Informatie en communicatie	3	0	5	0	8	0	0%
Financiële instellingen	3	0	16	0	19	0	0%
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	3	54	0	72	3	4%
Openbaar bestuur	7	1	6	0	13	1	8%
Onderwijs	6	0	9	0	15	0	0%
Zorg	12	6	7	2	19	8	42%
Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening	20	2	16	1	36	3	8%
Totaal	175	49	477	25	652	74	11%

Hieronder zullen enkele van de veelvoorkomende onkostenvergoedingen voor bbl'ers besproken worden.

2.3.3.1 Reis- en verplaatsingskostenregeling

In 10²² van de 74 cao's (9 bedrijfstakcao's en 1 ondernemingscao) met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers is een afspraak opgenomen over de vergoeding van reis- en verplaatsingskosten. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (40%) en bouw (30%). In twee cao's is sprake van een aparte afspraak voor bbl'ers, zoals een vast (bruto)bedrag per kilometer of een vergoeding van de reiskosten van en naar de opleidingslocatie. In acht cao's ontvangen bbl'ers dezelfde vergoeding als reguliere werknemers. Verder is in drie van de tien cao's de vergoeding gebonden aan voorwaarden.

Moet de werknemer reiskosten, verblijfkosten of andere kosten maken, dan betaalt de werkgever hiervoor een voorschot als de werknemer daarom vraagt. (Motorvoertuigenbedrijf en Tweewielerbedrijf)

2.3.3.2 Doorbetalen onderwijsdagen

In 43 van de 74 cao's (28 bedrijfstakcao's en 15 ondernemingscao's) met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers wordt iets over het doorbetalen van de onderwijsdagen vermeld. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (20 van de 43 cao's, 47%), bouw (7 cao's, 16%) en zorg (5 cao's, 12%). In de meeste cao's geldt deze doorbetaling voor een maximum aantal uren of dagen per studiejaar of week dat onderwijs wordt gevolgd. In andere cao's bevat de afspraak niet meer informatie dan dat de uren of dagen voor (verplichte) scholing worden doorbetaald. Daarnaast zijn er acht cao's waarbij duidelijk is aangegeven dat het doorbetalen van de onderwijsdagen naar rato van de werkweek van de bbl'er plaatsvindt.

De leerling-werknemer die de BBL-opleiding of HBO-duale leerweg volgt met een leerarbeidsovereenkomst van 1878 uur per jaar, heeft in het kader van de opleiding als bedoeld in artikel 7.2.3 lid 1 en artikel 7.2.4 lid 3 het recht om met behoud van salaris de arbeid te onderbreken voor het volgen van binnenschools leren, met een maximum van gemiddeld 208 uur per studiejaar. Teneinde dubbele financiering te voorkomen is dit lid niet van toepassing op de leerling die een basisbeurs ontvangt in het kader van de studiefinancieringsregelgeving als geldend voor de inwerkingtreding van de Wet studievoorschot hoger onderwijs. (Ziekenhuizen)

In enkele cao's maakt de doorbetaling van de onderwijsdag onderdeel uit van het totale loon van de bbl'er waarbij naast vakantiegeld ook een 13de maand en eventueel extra leeftijdsjaren worden toegekend.

Als BBL-medewerker ontvang jij een maandsalaris dat is gebaseerd op het 'minimum BBL jeugdloon naar leeftijd' zoals dat door de overheid wordt vastgesteld. Philips vermeerderd dit met twee leeftijdsjaren en een percentage van 16.33%, zijnde het wettelijke percentage vakantietoeslag en een dertiende maand. Jouw opleidingsdagen worden doorbetaald. (Philips)

---

22 Bij de telling van aantallen cao's met afspraken over de vergoeding van reis-, en verplaatsingskosten voor bbl'ers is uitgegaan van afspraken waarmee de bbl'er in verband is gebracht. Aangezien cao's veelal van toepassing zijn op bbl'ers, zal het aantal cao's met afspraken over de vergoeding van reis-, en verplaatsingskosten voor bbl'ers hoger zijn dan het aantal hier vermeld.

De leerlingschaal wordt gebaseerd op WML waarbij verloning wordt doorgevoerd op basis van fulltime basis * 13.96. Hiermee wordt de opleidingsdag doorbetaald en wordt het basisloon verhoogd met vakantiegeld en 13e maand. (Purac Biochem BV)

2.3.3.3 Toeslagen

In 15 van de 74 cao's (11 bedrijfstakcao's en 4 ondernemingscao's) met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers komen afspraken over toeslagen voor. De meeste afspraken komen voor in de sector industrie en nutsbedrijven (60%). In de sector bouw zijn er twee cao's (13%) met een afspraak. De sectoren landbouw, bosbouw en visserij, handel, vervoer en opslag, en de zorg hebben ieder één cao met een afspraak. Een diplomatoeslag na succesvolle afronding van de bbl-opleiding of soms na afronding van een opleidingsjaar (dan uitkering genoemd) komt het meest voor. Ook is in enkele cao's sprake van een ploegentoeslag of toeslag bij oproep (consignatietoeslag). Deze toeslag hoeft niet in geld te worden uitgekeerd, maar kan ook in tijd worden verrekend.

In dat geval ontvangt de BBL-leerling als hij met goed gevolg zijn opleiding heeft afgerond, eenmalig een diplomatoeslag. Als de opleiding of de arbeidsovereenkomst op verzoek van de werknemer en met instemming van de werkgever voortijdig wordt beëindigd, wordt de toeslag naar rato uitbetaald. (Groen, Grond, en Infrastructuur)

2.3.3.4 Overige onkostenvergoedingen

In 39 van de 74 cao's (28 bedrijfstakcao's en 11 ondernemingscao's) met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers is sprake van overige onkostenvergoedingen. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (16 van de 39 cao's, 41%) en de bouw (7 cao's van de 39 cao's, 18%). In sommige cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor bbl'ers wordt een vergoeding van kosten voor de aanschaf van werkkleding, gereedschap, boeken of andere leermiddelen vermeld. Daarnaast zijn er afspraken waar de leerling recht heeft op loondoorbetaling tijdens examentijd. Ook zijn er afspraken waarbij het les- of collegegeld gedeeltelijk of volledig wordt vergoed.

De les-/collegegelden komen voor rekening van de werkgever. (Ziekenhuizen)

De werkgever zal deze werknemer bovendien in de gelegenheid stellen examens af te leggen of andere door het opleidingsorgaan nodig geachte activiteiten te verrichten, dit eveneens met behoud van loon. (Bitumineuze en Kunststofdakbedekkingsbedrijven)

2.3.4 Aantal beschikbare leerplekken voor bbl'ers

Niet alleen een passende stagevergoeding en volledige onkostenvergoeding zijn thema's binnen het stagepact MBO. Ook het realiseren van voldoende stageplaatsen zodat alle studenten een stageplaats of leerbaan hebben, is een thema dat in het stagepact MBO is opgenomen.

Om deze reden is nagegaan in hoeverre de 165 cao's met een afspraak voor bbl'ers ingaan op de beschikbaarheid van leerplekken voor bbl'ers. Dat is het geval in 16 cao's (4 bedrijfstakcao's en 12 ondernemingscao's). De afspraken over de beschikbaarheid van leerplekken voor bbl'ers

komen het meest voor in de sectoren vervoer en opslag (38%) en industrie en nutsbedrijven (31%).

In tien cao's wordt gestreefd om binnen de looptijd van de cao of binnen een kalenderjaar leerplekken voor bbl'ers te creëren. Soms wordt daarbij een streefgetal vermeld, soms ook niet.

Werkgever zal gedurende de looptijd van de CAO 13 jongeren aannemen die op basis van een Beroepsbegeleidende leerweg in staat worden gesteld een MBO diploma te halen. De jongeren zullen aangenomen worden op grond van een leer-werkovereenkomst. (Plukon Poultry Holding BV)

In vier cao's maken leerplekken voor bbl'ers onderdeel uit van een jeugd- of werkgelegenheidsplan of voelen werkgevers anderszins een verantwoordelijkheid leerplekken te creëren.

EMO zet zich in om verbinding te houden met het onderwijs, mede gericht met het oog op toekomstige instroom van nieuwe werknemers. EMO neemt verantwoordelijkheid via het aanbieden van stageplaatsen en leer- arbeidsovereenkomsten. Een en ander in overeenstemming met de richtlijnen van de onderwijsinstellingen. (Europees Massagoed Overslagbedrijf BV)

In één cao wordt aangegeven bestaand beleid voort te zetten door bbl-opleidingen te blijven aanbieden.

Naast het aantal beschikbare leerplekken, is de kwaliteit van de leerplek belangrijk. Bbl'ers werken en leren tijdens hun opleiding en het leerbedrijf ziet erop toe dat er voldoende ruimte is om te leren tijdens en naast het werken.

In 45 van de 165 cao's (33 bedrijfstak cao's en 12 ondernemingscao's) met een afspraak over bbl'ers wordt ingegaan op de kwaliteit van leerplekken voor bbl'ers. Afspraken over de kwaliteit van leerplekken voor bbl'ers komen het meest voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (17 van de 45 cao's, 38%), zorg (6 cao's, 13%) en bouw (5 cao's, 11%). In 34 van de 45 cao's (76%) met een afspraak over de kwaliteit van leerplekken voor bbl'ers is sprake van één afspraak. In 11 van de 45 cao's (24%) zijn er meerdere afspraken.

De meeste cao's (25 cao's) bevatten afspraken over tijd voor de opleiding van bbl'ers. Leerbedrijven stellen bbl'ers in de gelegenheid om het theorieonderwijs te volgen en aan de verplichtingen van de onderwijsinstelling te voldoen. Roosters of werktijden worden bijvoorbeeld aangepast aan de opleidingseisen. Soms wordt, waar nodig, vrijstelling van werktijd gegeven.

De werkgever stelt de bbl-deelnemer in de gelegenheid om - voor zover nodig - in werktijd: - het theorieonderwijs van de bbl te volgen, tot een maximum van 7,5 uur per week en - examens af te leggen en deel te nemen aan andere activiteiten die volgens het regionaal opleidings centrum (roc) in het belang zijn van de bbl. (Timmerindustrie Cao)

In tien cao's staan afspraken over de begeleiding van bbl'ers. Het leerbedrijf ziet er dan bijvoorbeeld op toe dat er regelmatig contact is met de onderwijsinstelling en voortgangsgesprekken met leerlingen worden gevoerd.

De werknemer die door de werkgever met de taak belast is om een leerling te begeleiden, dient minimaal eenmaal per maand een voortgangsgesprek te voeren met deze leerling. (Stichting Pluryn Maatschappelijke Ondernemingen)

In vijf cao's staan afspraken over de formatieve inzet van bbl'ers. Bbl'ers mogen bijvoorbeeld niet volledig als werknemer worden ingezet (maximale formatieve inzetbaarheid) of schommelingen in het werkaanbod opvangen.

2.3.5 Arbeidsovereenkomst voor bbl'ers

In het stagepact MBO staat de afspraak dat bbl'ers een arbeidsovereenkomst krijgen. Daarom is onderzocht in hoeverre de cao's ingaan op een arbeidsovereenkomst. Dat is het geval in 55 cao's (41 bedrijfstakcao's en 14 ondernemingscao's). Dit is 8% van de 652 onderzochte cao's en 33% van de 165 cao's met afspraken voor bbl'ers. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (40%), handel (15%), bouw (13%) en de zorg (11%).

In 38 van deze 55 cao's (69%) is aangegeven dat de arbeidsovereenkomst tijdelijk is. De contractduur is vaak de duur van de opleiding of de duur van de beroepspraktijkvorming als onderdeel van de leerovereenkomst. Zodra de beroepspraktijkvorming of opleiding eindigt, bijvoorbeeld na diplomering, eindigt de leerovereenkomst en daarmee de arbeidsovereenkomst. In twee van de 55 cao's (4%) staan afspraken dat een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd (vast) aangegaan kan worden.

In 25 van de 55 cao's (45%) is specifiek aangegeven dat de arbeidsovereenkomst kan worden aangegaan voor de duur van de opleiding.

Een leerling-werknemer ontvangt een leerarbeidsovereenkomst. De werkgever biedt een leerarbeidsovereenkomst aan van minimaal 20 uur per week. Deze leerarbeidsovereenkomst wordt aangegaan voor zolang het onderdeel 'beroepspraktijkvorming' van de opleiding duurt. (Jeugdzorg)

In twee cao's is sprake van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Bbl'ers waren dan, voor de bbl-(vervolg)opleiding, al reguliere werknemers. Deze bbl'ers hebben bijvoorbeeld een bbl2-opleiding afgerond en beginnen daarna met een bbl3-opleiding. Wanneer sprake is van een vast contract, blijft dit contract tijdens de (vervolg)opleiding bestaan.

Je kunt tijdens de duur van je arbeidsovereenkomst als leerling worden aangemerkt. Dat kan als je een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd hebt. In dat geval blijft de arbeidsovereenkomst in stand, ook als de beroepspraktijkovereenkomst afloopt of wordt beëindigd. (Contractcateringbranche)

2.3.6 Ontwikkeling 2023-2024

Wij maken gebruik van een panel om de ontwikkeling over de jaren (2023-2024) in kaart te brengen. Dit zijn alle cao's die in beide jaren (metingen van het onderzoek) onderzocht zijn, zie paragraaf 1.4.4.

Van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), bevatten 146 cao's een afspraak voor bbl'ers in 2023 en 157 in 2024. Dit is dus een lichte toename van 11 cao's (8%). Hiernaast is in 17 cao's sprake van een gewijzigde afspraak in 2024 ten opzichte van 2023.

Van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), bevatten 87 cao's een loonafpraak voor bbl'ers in 2023 en 79 in 2024. Dit is dus een lichte toename van acht cao's (10%). Hiernaast is in negen cao's sprake van een gewijzigde afspraak in 2024 ten opzichte van 2023. Er is bijvoorbeeld sprake van aanpassing van een cao-(leeftijds)staffel (in lijn met het wettelijk minimum(jeugd)loon) of een andere inschaling van bbl'ers. Voorbeelden van deze andere inschaling zijn een ander basisloon bij de start van de opleiding of een aparte salaristabel.

Van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), bevatten 72 cao's een afspraak over een onkostenvergoeding voor bbl'ers in 2023 en 70 in 2024. Dit is dus een lichte toename van twee cao's (3%). In één cao is sprake van een nieuwe afspraak over een vergoeding van ten minste 30 euro per week voor de aanschaf van materialen voor de opleiding. In de andere cao is sprake van een nieuwe afspraak over een overwerkvergoeding. Hiernaast is in vier cao's sprake van een gewijzigde afspraak in 2024 ten opzichte van 2023. In twee cao's gaat het om een verhoging van de diplomabonus en in twee cao's om een verhoging van de overeengekomen arbeidstijd naar 38 uur om in aanmerking te komen voor een doorbetaling van studiedagen. Verder zien we in één cao dat een afspraak is komen te vervallen. De werkgever vergoedde in 2023 de opleidingskosten, maar deze kosten komen in 2024 voor rekening van de leerlingwerknemer.

Van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), bevatten 11 cao's een afspraak over leerplekken voor bbl'ers in 2023 en 14 in 2024. Dit is dus een lichte toename van drie cao's (27%). Het gaat hier om een nieuw streven om bbl-studenten aan te nemen en/of te behouden voor de organisatie.

Voor het bevorderen van de instroom en het behoud van leerlingen, komt er gedurende de looptijd van de cao onderstaand pakket aan maatregelen beschikbaar met een totale waarde van maximaal 20 miljoen euro per jaar, te betalen uit het O&O-fonds. (Bouw en Infra Cao)

2.4 Overige duale leervormen

- In 65 cao's staan afspraken voor duale studenten.
- In 33 cao's staan loonafspraken voor duale studenten.
- In 28 cao's staan afspraken over onkostenvergoeding voor duale studenten; het doorbetalen van onderwijsdagen komt het meest voor.

Bbl'ers zijn niet de enige groep studenten die leren combineren met werken. Er zijn ook andere duale leervormen. Binnen het mbo kan ook de zogeheten derde leerweg (ovo) worden gevolgd. Binnen het hbo (en wo) zijn de leraar in opleiding, de onderwijsassistent in opleiding en de hbo-v(verpleegkundige) opleiding voorbeelden van duaal onderwijs. Ook voor deze studenten zijn afspraken over loon, onkostenvergoedingen en beschikbaarheid van leerplekken in cao's gemaakt. Daarom wordt naast bbl ook bij deze vormen van duaal onderwijs stilgestaan. Voor de leesbaarheid zal in het vervolg de term 'duale studenten' worden gebruikt.

In 65 cao's (32 bedrijfstakcao's en 33 ondernemingscao's) zijn afspraken voor duale studenten opgenomen. Dat is 10 procent van de 652 onderzochte cao's. De afspraken voor duale studenten komen het meest voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (34%), zorg (17%), bestuur (11%), zakelijke dienstverlening (6%), vervoer en opslag (ook 6%) en het onderwijs (ook 6%).

Niet elke economische sector heeft evenveel cao's binnen een sector. Tabel 8 laat het aantal cao's binnen een sector en het aantal cao's met een afspraak binnen die sector zien. De sector industrie en nutsbedrijven heeft de meeste cao's met afspraken over duale leervormen, maar ook de meeste cao's binnen de sector. De verhouding tussen het aantal cao's met een afspraak ten opzichte van het totaal aantal cao's binnen deze sector is dus relatief klein (8%). De verhouding tussen het aantal cao's met een afspraak ten opzichte van het aantal cao's binnen de sector is groot binnen de sectoren zorg (58%) en openbaar bestuur (54%). Binnen de sectoren horeca, informatie en communicatie, en onderwijs bevat ongeveer een kwart van de cao's een afspraak over duale leervormen. In de overige sectoren bevat slechts een klein aandeel cao's afspraken over duale leervormen ten opzichte van het totaal aantal cao's in de sector (13% of minder).

Tabel 8. Aantal cao's met afspraken over duale leervormen en totaal aantal cao's binnen de sector.

Economische sector	Bedrijfstakcao's		Ondernemingscao's		Totaal		
	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	Aantal cao's	Met afspraak	%
Landbouw, bosbouw, en visserij	10	1	3	0	13	1	8%
Industrie en nutsbedrijven	42	4	242	18	284	22	8%
Bouw	11	2	4	0	15	2	13%
Handel	30	1	32	2	62	3	5%
Vervoer en opslag	7	0	81	4	88	4	5%
Horeca	6	2	2	0	8	2	25%
Informatie en communicatie	3	1	5	1	8	2	25%
Financiële instellingen	3	1	16	1	19	2	11%
Zakelijke dienstverlening (inclusief advies en onderzoek)	18	0	54	4	72	4	6%
Openbaar bestuur	7	6	6	1	13	7	54%
Onderwijs	6	4	9	0	15	4	27%
Zorg	12	10	7	1	19	11	58%
Cultuur, sport en recreatie/overige dienstverlening	20	0	16	1	36	1	3%
Totaal	175	32	477	33	652	65	10%

2.4.1 Wat verdient de duale student?

In 33 cao's (22 bedrijfstakcao's en 11 ondernemingscao's) staan afspraken over het loon voor duale studenten. Dat is ongeveer de helft van de 65 cao's met een afspraak over duale studenten. Deze afspraken komen het meest voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (33%) en de zorg (ook 33%). In mindere mate komen afspraken voor in de sector onderwijs (9%).

2.4.1.1 Loon naar rato

Niet alle duale studenten werken evenveel uren per week. Daarom is onderzocht in hoeverre sprake is van loon naar rato (verhouding) van het aantal gewerkte uren. In 11 cao's is sprake van een afspraak over het loon voor duale studenten naar rato. Het loon is bijvoorbeeld een bepaald percentage – 50 procent – van een schaalbedrag. Dit komt voor bij cao's met afspraken over de leraar in opleiding en de onderwijsassistent in opleiding.

2.4.1.2 Loonverschillen naar leeftijd, leerjaar en niveau

Net als bij bbl'ers, geldt voor duale studenten dat in cao's afspraken kunnen worden gemaakt waarbij het loon verschilt naar leerjaar, niveau en leeftijd. Verschillen op basis van leerjaar komen het meest voor. Het gaat om 12 van de 33 cao's met een afspraak over het loon voor duale studenten.

Verschillen op basis van leeftijd komen in 12 van de 33 cao's voor. In vier van deze 12 cao's met een loonverschil op basis van leeftijd, is inschaling gebaseerd op het wettelijk minimum(jeugd)loon. In vijf cao's speelt het wettelijk minimum(jeugd)loon een rol, maar kent het loon in eerste instantie een andere basis. De duale student wordt bijvoorbeeld betaald op basis van leerjaar. Alleen wanneer het wettelijk minimum(jeugd)loon hoger ligt dan het loon op basis van bijvoorbeeld leerjaar, gelden de wettelijk vastgestelde bedragen. In de andere twee cao's worden (cao-eigen) leeftijdsstaffels of schaalbedragen gebruikt.

Naast loonverschillen op basis van leerjaar en leeftijd, komen loonverschillen op basis van niveau voor. Loonverschillen op basis van niveau komen in vijf cao's voor.

2.4.2 Onkostenvergoedingen en overige secundaire arbeidsvoorwaarden

Net als voor bbl'ers, is voor duale studenten onderzocht in hoeverre afspraken over onkostenvergoedingen zoals een reiskostenvergoeding en het doorbetalen van opleidingsdagen onderdeel uitmaken van cao-afspraken.

In 28 van de 65 cao's (18 bedrijfstakcao's en 10 ondernemingscao's) met een afspraak over duale studenten zijn afspraken gemaakt over onkostenvergoedingen of overige secundaire arbeidsvoorwaarden voor duale studenten. De meeste afspraken komen voor in de sectoren industrie en nutsbedrijven (32%) en de zorg (29%). In mindere mate komen de afspraken voor in de sectoren handel, vervoer en opslag, en onderwijs (alle 9%).

2.4.2.1 Reis-, verplaatsings- en verhuiskostenregeling

Over de vergoeding van reis-, verplaatsings- en verhuiskosten zijn in vier²³ van de 28 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor duale studenten afspraken gemaakt. Twee cao's behoren tot de sector zorg en twee cao's behoren tot de sector onderwijs en gaan over de leraar in opleiding (LIO). LIOs ontvangen een reiskostenvergoeding wanneer zij geen gebruik kunnen maken van vergoedingen vanuit de regeling studiefinanciering. In één cao is afgesproken dat de LIO naast een reiskostenvergoeding recht heeft op een tegemoetkoming in verblijfs- en/of verhuiskosten.

De werknemer heeft recht op een tegemoetkoming in: a. verhuiskosten; b. reiskosten woon-werkverkeer; c. reis- en verblijfskosten die worden gemaakt ten behoeve van door de werkgever opgedragen dienstreezen. [...] De leraar in opleiding heeft geen recht op een tegemoetkoming in de reiskosten woon-werkverkeer indien de leraar in opleiding gebruik kan maken van een reisvoorziening als bedoeld in de regeling studiefinanciering. (Voortgezet Onderwijs)

2.4.2.2 Doorbetalen onderwijsdagen

In 14 van de 28 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor duale studenten staat een afspraak over het doorbetalen van de onderwijsdagen. Van deze 14 cao's bevindt

---

23 Bij de telling van aantallen cao's met afspraken over de vergoeding van reis-, verplaatsings- en verhuiskosten voor duale studenten is uitgegaan van afspraken waarmee de duale student in verband is gebracht. Aangezien cao's veelal van toepassing zijn op duale studenten, zal het aantal cao's met afspraken over de vergoeding van reis-, verplaatsings- en/of verhuiskosten voor duale studenten hoger zijn dan het aantal hier vermeld.

36% (5 cao's) zich in de zorgsector en 29% (4 cao's) zich in de sector industrie en nutsbedrijven. Daarnaast zijn er vijf sectoren met één cao-afspraken per sector. In de sectoren Landbouw, bosbouw, en visserij, vervoer en opslag, informatie en communicatie, zakelijke dienstverlening, onderwijs en Cultuur, sport en recreatie en overige dienstverlening zijn geen cao-afspraken over de doorbetaling van onderwijsdagen. In zes van de 14 cao's is de doorbetaling gebonden aan een maximum aantal uren of dagen per studiejaar of week dat onderwijs wordt gevolgd. In de andere cao's is de afspraak algemener: de student krijgt de onderwijsdagen doorbetaald zonder dat een maximum aantal dagen of uren is genoemd. In één cao vindt doorbetaling naar rato van de werkweek plaats.

2.4.2.3 Overige onkostenvergoedingen

Ook voor duale studenten geldt dat soms sprake is van een afspraak waarbij kosten voor de opleiding of stage anders dan de opleidingsdagen worden vergoed. Het kan daarbij gaan om inschrijvingskosten, boekengeld of andere 'direct aan de opleiding of praktijkvorming verbonden kosten'.

2.4.2.4 Toeslagen

Net als bij bbl'ers, is bij duale studenten sprake van cao-afspraken over een toeslag. Dat geldt voor vijf van de 28 cao's met een afspraak over onkostenvergoedingen voor duale studenten. Hierbij gaat het om drie cao's uit de sector industrie en nutsbedrijven en om één cao uit de sector vervoer en opslag en één zorgcao. Er is bijvoorbeeld sprake van een startersbijdrage aan het begin van de opleiding of een leerlingenbonus wanneer de duale student een vast contract aangeboden krijgt bij diplomering.

2.4.3 Aantal beschikbare leerplekken voor duale studenten

In twee cao's wordt ingegaan op de beschikbaarheid van leerplekken voor duale studenten, inclusief een streefgetal.

In het kader van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid en de bestrijding van jeugdwerkloosheid zal werkgever 2 tot 3 jongeren de mogelijkheid bieden voor het volgen van een leerwerktraject. (Allnex Netherlands BV)

In twee cao's in de zorg sector zijn afspraken opgenomen over de kwaliteit van de leerplekken voor duale studenten.

2.4.4 Ontwikkeling 2023-2024

Wij maken gebruik van een panel om de ontwikkeling over de jaren (2023-2024) in kaart te brengen. Dit zijn alle cao's die in beide jaren (metingen van het onderzoek) onderzocht zijn, zie paragraaf 1.4.4. Op basis van de 607 cao's die we vorig jaar en dit jaar hebben onderzocht (het panel), zien we weinig verandering in afspraken voor duale studenten. In totaal zijn er drie cao's met afspraken voor duale studenten bijgekomen (59 in 2023 en 62 in 2024), met twee afspraken over het loon voor de duale student.

2.5 Afspraken in principeakkoorden over stages

- In 69 van de 270 onderzochte principeakkoorden staat iets over stages.
- In 52 principeakkoorden staat een afspraak over stagevergoedingen.
- In 17 principeakkoorden wordt een gelijke beloning voor stagiairs van alle opleidingsniveaus specifiek vermeld.

Voordat een cao bij SZW wordt aangemeld, sluiten de sociale partners vaak eerst een principeakkoord af. De principeakkoorden geven een beeld van de onderwerpen die tijdens de cao-onderhandelingen van belang zijn geweest. Het gaat daarbij voornamelijk om nieuwe afspraken, die nog niet in de voorgaande cao waren opgenomen. Maar ook kunnen afspraken uit de voorgaande cao die worden voortgezet of afgeschaft in het principeakkoord worden opgenomen, omdat cao-partijen het belangrijk vinden daar expliciet afspraken over te maken. In 2024 zijn er 270 principeakkoorden afgesloten (peildatum 01-11-2024) die de ontwikkeling en eventuele trends kunnen laten zien voor aankomende cao's. Om deze reden zijn ook de principeakkoorden geanalyseerd in dit onderzoek.

In 69 van de 270 principeakkoorden die in 2024 zijn afgesloten, wordt iets vermeld over stages. In vier principeakkoorden wordt het stagepact MBO benoemd. In 52 principeakkoorden gaat het over stagevergoedingen. In 31 principeakkoorden wordt een specifiek bedrag genoemd. In negen principeakkoorden is de stagevergoeding een minimum bedrag, in 21 principeakkoorden is de stagevergoeding naar rato, en in 17 principeakkoorden wordt er specifiek vermeld dat de stagevergoeding geldt voor alle opleidingsniveaus (gelijk is getrokken). In vijf principeakkoorden is er een verschil in stagevergoeding tussen onderwijsniveaus.

CPPN hecht belang aan het opleiden van haar eigen medewerkers alsook aan de toekomstige generaties. Daarom bieden wij mogelijkheden aan studenten van diverse opleidingen om bij ons stage te lopen. Wij vinden het belangrijk om in alle benodigde disciplines toekomstige talenten op te leiden en willen geen onderscheid maken in de hoogte van de stagevergoedingen van de studenten. Dit betekent dat de studenten van alle opleidingsniveaus (MBO, HBO, WO) die minimaal één maand stagelopen vanaf 1 juli 2024 een maandelijkse bruto stagevergoeding van € 500,- ontvangen. De vergoedingen voor MBO en HBO worden daarmee verhoogd naar het WO-niveau. (Canon Production Printing)

Tijdens de cao-besprekingen is er gesproken over de wens van de onderhandelingspartners dat stagiaires een gelijke vergoeding ontvangen, ongeacht het opleidingsniveau. Hoewel de stagevergoeding geen onderdeel is of wordt van de cao, bevestigt KKS dat er sinds september 2023 één vergoeding is voor alle stagiaires van €500,00, aangevuld met reiskostenvergoeding en eventueel ploegentoeslag. (KLK Kolb Specialties BV)

Er wordt een stagevergoeding vastgesteld van €500,- bruto per maand ongeacht het opleidingsniveau van de stagiaire. Hierdoor wordt er geen onderscheid meer gemaakt. (Glasfabriek Leerdam)

Daarnaast gaat het in zeven principeakkoorden over onkostenvergoedingen voor stagiairs en coassistenten. Ook wordt in 11 principeakkoorden het aantal stageplaatsen benoemd, waarbij het vaak gaat om het doorzetten van het aantal beschikbare plekken van vorig jaar of het creëren van meer of zoveel mogelijk stage plaatsen. In 21 principeakkoorden gaat het over bbl'ers en in één principeakkoord over studenten met een leerarbeidsplaats (dual). In negen principeakkoorden gaat het over de inzetbaarheid van stagiairs, met de nadruk op goede stagebegeleiding. De werkingssfeer in relatie tot de stagiair en het doel stagediscriminatie uit te bannen komen beide in één principeakkoord voor.

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid
Postbus 90801
2509 LV Den Haag

Februari 2025